

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Rūtos Apeikytės
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

**Magistro darbas
Ilgalaikių sutarčių ypatumai**

Vadovė: Lekt. dr. Renata Juzikienė
Recenzentas: Dr. Tadas Varapnickas

Vilnius, 2020

TURINYS

ĮVADAS	3
1. ILGALAIKĖS SUTARTIES SAMPRATA	7
2. ILGALAIKĖS SUTARTIES VYKDYMAS	12
2.1. Ilgalaikės sutarties vykdymas esant esminių aplinkybių pasikeitimui	14
2.2. Ilgalaikės sutarties vykdymas pasikeitus aplinkybėms kitose jurisdikcijose	21
3. NUTRAUKIMAS	26
3.1. Ilgalaikės sutarties nutraukimo problematika Lietuvos teisinėje sistemoje	26
3.2. Ilgalaikės sutarties nutraukimas dėl esminių aplinkybių pasikeitimo	28
3.3. Ilgalaikės sutarties nutraukimas esminio pažeidimo atveju	29
3.4. Ilgalaikės sutarties nutraukimas taikant pateisinamos priežasties institutą	34
IŠVADOS	42
LITERATŪROS SĄRAŠAS	44
SANTRAUKA	48
SUMMARY	49

ĮVADAS

Šiomis dienomis sutartinius santykius sukuria beveik kiekvienas žmogus, galbūt apie tai net nepagalvodamas. Užeidami į parduotuvę ir išsirinkę prekę, įsipareigojame už ją sumokėti, o parduotuvė įsipareigoja tą prekę mums atiduoti po pinigų perdavimo momento. Sudaryti sutartis tapo taip natūralu ir kasdieniška, kad atrodytų, jog jos svarba nebėra tokia didelė, tačiau taip manyti būtų klaidinga. Sutarties samprata yra svarbi tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims, nes pastarieji, sukurdami sutartinius prievolinius santykius, gali jaustis saugūs, kadangi sutartyje įtvirtina savo teises ir pareigas. Žinoma, kalbant apie sutarties sampratą, galime pabrėžti, kad šiam institutui labai svarbūs teisės principai, tokie kaip sąžiningumo, teisingumo ar protingumo, nes sudarydamos tam tikras sutartis, šalys privalo jais vadovautis. Taip pat, egzistuoja principas (lot. *pacta sunt servanda*), kuris reiškia, kad sudarytų sutarčių privaloma laikytis ir jų keitimas ar nutraukimas, galimas tik sutartyje arba įstatymu numatytu atveju. Kalbant apie sutarčių institutą, svarbus jų išskyrimas ir reglamentavimas, nes, kaip pavyzdžiui, vienkartinio tipo sutartys sukuria teises ir pareigas, kurios pasibaigia iš karto po tam tikro daikto ar pinigų perdavimo momento, o kai kurios sutartys gali būti vykdomos ilgą laiko tarpą. Todėl, svarbu užtikrinti, kad visos sutarčių rūšys turėtų aiškų reglamentavimą, kurio dėka būtų lengvai sprendžiami iškilę ginčai tarp sutarties šalių.

Temos aktualumas ir problematika: Lietuvoje sutartys skirstomos pagal įvairiausius kriterijus: jos gali būti vienašalės, dvišalės, atlygintinės ir neatlygintinės, taip pat konsensualinės arba realinės, vienkartinio arba tęstinio įvykdymo.

Tęstinio vykdymo sutartys gali būti sudaromos apibrėžtam ir neapibrėžtam laiko tarpui, tačiau dažniausiai jos būna sudaromos ilgesniam nei vienerių metų laikotarpiui, siekiant tam tikrą sutartyje įtvirtintą naudą gauti kaip įmanomą ilgiau. Kyla klausimas, ar sutartys, kurios yra sudaromos ilgam laiko tarpui, pavydžiui, penkeriems metams, yra laikomos paprastomis tęstinio vykdymo sutartimis, ar jos turėtų būti aiškinamos, kaip ilgalaikės sutartys? Kadangi nei Lietuvos, nei kita užsienio literatūra nepateikia vieningos ilgalaikės sutarties sampratos, kiekviena šalis gali nusistatyti terminą, kuriuo remsis nustatinėjant, ar sutartis yra ilgalaikė, ar ne. Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse galime pastebėti įtvirtintą nuostatą dėl neapibrėžtam laiko tarpui sudarytos sutarties nutraukimo, tačiau šis straipsnis neatsako į klausimą, kaip nutraukti sutartį, kuri sudaryta apibrėžtam laiko tarpui.

Todėl, norint atsakyti į iškilusius klausimus, būtina ilgalaikės sutarties institutą išnagrinėti iš esmės ir pateikti vieningą ilgalaikės sutarties sampratą. Nors Lietuvos teismų praktikoje teismai gana dažnai susiduria su ilgalaikių sutarčių institutu, tačiau kiekvieną kartą nagrinėjant šios sutarties turinį, tam tikras aplinkybes nustatinėja iš naujo, šitaip formuodami ilgalaikių sutarčių vykdymo ir nutraukimo praktiką.

UNIDROIT darbo grupė, kuri atsakinga už privatinės teisės unifikavimą tarptautiniu mastu, nagrinėjo ilgalaikės sutarties sampratą, jos vykdymo ir nutraukimo ypatumus, tačiau šis dokumentas nebuvo priimtas tarptautiniu mastu, dėl tam tikrų nesutarimų, tačiau šis dokumentas yra vertinamas ir laikomas vienu svarbiausių atspirties taškų, nagrinėjant ilgalaikių sutarčių institutą.

Šio darbo aktualumas yra akivaizdus, nes nesant įtvirtintai tam tikrai instituto sampratai, labai sunku vertinti kriterijus, kuriais remiantis, būtų galima nustatyti tikrąją sutarties rūšį, jos vykdymo, pakeitimo ar nutraukimo faktą. Šio darbo problematika yra tokia, kad nors ir egzistuoja bendrieji sutarties principai ir nuostatos, kuriomis remiantis gali būti aiškinamas ir ilgalaikės sutarties institutas, tačiau iškyla tam tikrų problemų, siekiant pakeisti ar nutraukti ilgalaikę terminuotą sutartį, kurios samprata nėra įtvirtinta nei Lietuvos, nei užsienio teisės šaltiniuose.

Darbo objektas. Šio darbo objektas yra išsiaiškinti, ar ilgalaikėms sutartims yra reikalingas specialus reguliavimas atsižvelgiant į jų ypatumus ir ar jis yra specialus kitose jurisdikcijose. Taip pat, kokias kylančias problemas šis reguliavimas galėtų išspręsti.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Pagrindinis šio magistro darbo tikslas yra išnagrinėti ilgalaikės sutarties institutą iš esmės, atskleisti ilgalaikės sutarties sampratą, jos ypatumus ir nustatyti kriterijus, kurių dėka būtų galima atskirti šią sutartį nuo kitų ir tuo pačiu išsiaiškinti, kokias ypatybes sukuria šios sutarties vykdymas, pakeitimas ir galiausiai jos nutraukimas.

Magistro darbo uždaviniai yra šie:

1. Išsiaiškinti ilgalaikės sutarties sampratą ir nustatyti šiai sutarčiai būdingus kriterijus, kurių dėka galėtume ją atriboti nuo kitų sutarčių.
2. Nustatyti, kokius ypatumus lemia šios sutarties vykdymas, išnagrinėjus esminių aplinkybių pasikeitimą, Lietuvoje ir kitose jurisdikcijose.
3. Išsiaiškinti, ar pasaulinė ekonominė krizė, infliacija ir pasaulinio masto pandemija gali būti laikoma faktu, pagrindžiančiu esminių aplinkybių pasikeitimą.
4. Išnagrinėti šios sutarties nutraukimo problematiką Lietuvoje.

5. Nustatyti galimus ilgalaikės sutarties nutraukimo būdus;
6. Išnagrinėti UNIDROIT principų taisyklėse siūlomą ilgalaikės terminuotos sutarties nutraukimo būdą ir pateikti galimas įžvalgas.

Darbo tyrimo metodai. Norint tinkamai ir kokybiškai išnagrinėti šią temą iš esmės, bus pasitelkiami šie tyrimo metodai:

Sisteminis. Šio metodo pagalba galima sujungti žinias, gautas nagrinėjant įtvirtintas teisės normas, teismų praktiką, kitą teisinę literatūrą bei principus ir susisteminti, panaudoti darbo uždaviniams atskleisti.

Lyginamasis. Šio metodo pagalba buvo lyginama ilgalaikės sutarties samprata Lietuvoje ir kitose jurisdikcijose, taip pat lyginami galimi sutarties pakeitimo ir nutraukimo būdai atitinkamose valstybėse.

Istorinis. Šio metodo pagalba galime giliau pažvelgti į ilgalaikių sutarčių sampratą, jos vykdymą bei darbe minimus (lot. *pacta sunt servanda, rebus sic stantibus ir favor contractus*) principus. Taipogi leidžia aptarti ilgalaikių sutarčių vykdymo bei pakeitimo kaitą sutarčių teisiniame reguliavime.

Kritinės analizės. Šis metodas leidžia vertinti teismų formuojamas teisės taikymo taisykles ilgalaikių sutarčių atžvilgiu.

Teologinis. Metodas padeda atskleisti teisėkūros ir teisės taikymo subjektų tikslus ir prasmę, siekiant pažinti ilgalaikių sutarčių sampratą ir šio instituto ypatumus.

Gramatinis. Metodas yra svarbus analizuojant teisinę literatūrą, svarbius teisinius šaltinius, kitą teisės jurisprudenciją.

Darbo originalumas. Informacijos apie ilgalaikių sutarčių institutą Lietuvoje galime rasti tik teismų praktikoje, teisės mokslo daktarų straipsniuose, įstatyme ar kitose teisės normose, kuriose labai neapibrėžtai kalba apie ilgalaikių sutarčių sampratą. Todėl, vieningo ilgalaikės sutarties sampratos apibrėžimo nebuvimas daro šį darbą originaliu. Siekiant išsiaiškinti, ar toks specialus reguliavimas yra reikalingas, atsižvelgiant į jo ypatumus, šiame darbe yra nagrinėjami ir sisteminami Lietuvos ir užsienio teisės šaltiniai, kad remiantis gauta informacija, būtų pateikta išvada, apie šio instituto svarbą.

Ieškant medžiagos pastebėta, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pateikia daug pavyzdžių, kokias sutartis galima laikyti ilgalaikėmis, taip pat, nagrinėja jų pakeitimo ir nutraukimo klausimą, tačiau bendrinės šio instituto sąvokos nepateikia. Rašant šį darbą, buvo remtasi atskirais straipsniais periodiniuose leidiniuose (T. Varapnicko, T. Chochrin, M.

Šinkūno ir kitais), susijusiais su ilgalaikių sutarčių institutu, kurie aprašo atskiras ilgalaikių sutarčių ypatybes: vykdymą, pakeitimą ar galimus nutraukimo atvejus. Tačiau, ieškant informacijos, nebuvo rasta jokie magistro darbo, kuris būtų parašytas šia tema, per pastaruosius penkis metus. Rašant šį darbą, taip pat buvo remtasi UNIDROIT principų taisyklėmis, kuriose nemaža dalis buvo skiriama ilgalaikių sutarčių aiškinimui, tačiau ten nėra pateikiama informacija apie šio instituto vykdymą ir pasikeitimą tokiomis sąlygomis, kurios naudojamos Lietuvos teisinėje sistemoje.

Šio darbo originalumas pasižymi ir tuo, kad šiame darbe sisteminama visa rasta informacija ir ilgalaikių sutarčių institutas aprašytas iš esmės: nuo sutarties sampratos iki galimų nutraukimo būdų. Taip pat, siekiama atsakyti į klausimą, ar iki šiol nesukurta vieninga ilgalaikės sutarties samprata yra reikalinga, ar pakanka jos aiškinimo ir egzistavimo teismų formuojamoje praktikoje?

Tyrimo šaltiniai. Siekiant kuo išsamiau išnagrinėti šią temą, darbe buvo naudoti įvairiausi teisės šaltiniai, norminiai aktai, teismų praktikos bei straipsniai iš periodinių leidinių. Svarbiausi šio darbo šaltiniai yra UNIDROIT principų taisyklės, V. Mikelėno knyga apie sutarčių teisę, taip pat T. Chochrin daktaro disertacija bei teismų praktika, ilgalaikių sutarčių klausimu. Nemažas dėmesys skiriamas tokiems užsienio autoriams kaip: G. Treitel, R. Zimmermann ir kita. Taip pat, išsamiai nagrinėjama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika ir kitų šalių Aukščiausiojo Teismo praktika.

1. ILGALAIKĖS SUTARTIES SAMPRATA

Sutarties institutas yra bene vienas labiausiai nagrinėjamų ir moksliniuose darbuose aprašomų civilinių santykių dalykų. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.154 straipsnio 1 dalį: sutartis yra laikoma dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sudarytas laisva valia sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius tam tikram laiko tarpui, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę¹.

Atsiradus įvairiausio pobūdžio sutartims, tiek fiziniai tiek juridiniai asmenys, kaip jau minėta, įgyja tam tikras teises ir pareigas kitos šalies atžvilgiu. Neretai sudaromos sutartys, kurios yra tęstinio vykdymo, tai yra, sutartis sudaroma ilgesniam laiko tarpui, pavyzdžiui, penkerių ar dešimties metų laikotarpiui. Iš vienos pusės, sutarties šalys, išreiškusios tokį norą, tampa ramios, manydamos, kad sudarius ilgesnio laikotarpio sutartį, pastarieji paprasčiausiai daugiau neturės suklikti galvos dėl sutarties dalyko, jis bus tęstinio vykdymo ir abi sutarties šalys liks patenkintos ateinančių dešimtmetį. Tačiau retai kuri sutarties šalis pagalvoja, o ką reikėtų daryti, jeigu sudarius ilgalaikę sutartį, kuri yra terminuota ir tęsis ateinančius dešimt metų, reikėtų pakeisti ar nutraukti dėl sutarties šalių nesutarimų ar, jeigu, pastaroji sutartis taps nebenaudinga. Tačiau tik įvykus konkrečiai situacijai, sutarties šalys pradeda galvoti apie ilgalaikės sutarties įmanomus pakeitimo ar nutraukimo būdus.

Pažymėtina, kad nei Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas nei kita teisinė literatūra nepateikia vieningo ilgalaikės sutarties apibrėžimo, nei tikslaus jos reguliavimo ir kitų šiai sutarčiai taikomų būdingų ypatybių. Todėl, toliau kalbant apie ilgalaikių sutarčių ypatumus, reikia pradėti nuo to, ką galima laikyti ilgalaikę sutartimi. Remiantis Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, šio apibrėžimo ten nerasime, tačiau CK 6.199 str., nurodo, kad neapibrėžtam terminui sudarytą sutartį bet kuri šalis gali nutraukti apie tai per protingą terminą iš anksto įspėjusi kitą šalį, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita. Vertinant paminėtą straipsnį, galima daryti išvadą, kad apibrėžtam terminui sudarytos sutarties šalis neturi teisės nutraukti sutartį, nebent įstatymai ar sutartis numatyti ką kita². Tai suponuoja galimą ilgalaikės sutarties vienašališko nutraukimo problematiką.

---

¹Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

²VARAPNICKAS. T., *Ilgalaikės sutartys - ar įmanoma nutraukti prieš terminą*. Straipsnis periodiniuose leidiniuose, 2018. [interaktyvus, žiūrėta 2020 lapkričio 20 d.]

Prieiga per internetą:

Ieškant šios sąvokos užsienio literatūroje matyti, kad priklausomai nuo užsienio valstybės ir joje taikomos teisinės metodologijos, sutarties šalys, kurios sudaro sutartį laisva valia, ilgesniam nei vienerių metų laikotarpiui, šią sutartį laiko ilgalaike, kitose šalyse sutartys turi būti sudarytos ilgesniam nei 5 metų laikotarpiui, norint tokią sutartį laikyti ilgalaike. Tačiau vien terminas, kuris bus ilgesnis nei vieni metai ir viena diena negali nusakyti, kad būtent tokią sutartį jau galima vadinti ilgalaike ir jos ypatumai turi būti kitokie nei sutarties, kuri trunka vienerius metus. Tai, ar sutartis gali būti laikoma ilgalaike, priklauso nuo pačios sutarties prigimtinių santykių, šalių valios, veiklos srities, kurioje yra sudaroma tokia sutartis, tarpusavio pasitikėjimo lygio, todėl vienais atvejais sutartis gali būti traktuojama ilgalaike, o kitais ne. Tuo remiantis, galima manyti, kad minimalaus termino nustatymas, kurio dėka galėtume išskirti sutartis yra ilgalaikė ar ne, galėtų būti vienas iš pirmųjų žingsnių, kuriant ilgalaikės sutarties institutą Lietuvos teisinėje sistemoje.

Žinoma, vien minimalaus termino nustatymas, nėra ir negalėtų būti laikomas pagrindiniu kriterijumi, pagal kurį galėtume nustatyti ir kvalifikuoti sutarties pobūdį. Vykdam sutartį, kurios pagrindu atliekamas vienkartinis veiksmas, pinigų pervedimas, vienkartinio daikto pagaminimas, ar daikto perdavimas, negali būti laikoma ilgalaike sutartimi, todėl iš karto galima daryti išvadą, kad ilgalaikei sutarčiai yra būdingas tęstinumas. Tokioms sutartims taip pat būdingas didesnis nei įprastai sutarties šalių pasitikėjimas, nes ilgai trunkantys santykiai turi būti grįsti šalių suderintais veiksmais, kurie veda prie didesnio pasitikėjimo lygio, nes sutartis yra sudaroma pasitikėjimo pagrindu ir žinojimu, kad šalys tinkamai vykdys sutartinius įsipareigojimus visą sutarties vykdymo laiką.

Nagrinėjant ilgalaikės sutarties sampratą, po mažu galime susidaryti kriterijus, kurių reikia apibūdinti ilgalaikei sutarčiai:

1. Minimalus galiojimo laikas. Reikalingas tam, kad aiškiai būtų galima atriboti ilgalaikės sutartis nuo kitų, taip pat, tai būtų nuoroda į tai, kokias teisės aktų nuostatas naudoti aiškinant ir sprendžiant ginčą tarp šalių dėl tolimesnio ilgalaikės sutarties vykdymo, pakeitimo ar nutraukimo.
2. Tęstinumas. Tik tokia sutartis, kuri turės tęstinį vykdymą, galės būti laikoma ilgalaike sutartimi.

3. Didesnis šalių pasitikėjimas. Tik egzistuojant tarpusavio pasitikėjimui, ši sutartis galės būti vykdoma tinkamai.

Toliau, nagrinėjant įvairiausių teisinius šaltinius, o konkrečiai (ang. *soft-law*)³ negriežtosios teisės šaltinius, galime rasti daugiau informacijos ir tam tikrų nuostatų, kurias, iš esmės, galime pritaikyti ilgalaikiai sutarčiai apibūdinti. Tarptautinis privatinės teisės unifikavimo institutas, toliau (*UNIDROIT*), kuris nuolatos siekia ir tobulina privatinės teisės unifikavimą tarptautiniu mastu, rengia tarptautines konvencijas, pavyzdinius įstatymus, siekiant modernizuoti bei harmonizuoti civilinės teisės aktus, ypač tarptautines komercinės teisės nuostatas⁴ 2009 metais nagrinėjo ir ilgalaikių sutarčių institutą. Nors jų kurtas įstatymas ir komentaras nėra pripažintas oficialiu, tačiau jis laikomas vienu svarbiausių dokumentų, būtent, ilgalaikės sutarties instituto kūrimo, nes nei tarptautinė, nei, tuo labiau, Lietuvos teisinė sistema, neturi jokio dokumento, kuris pateiktų platesnes įžvalgas šia tema.

Pagal UNIDROIT principų projekto 5.1.8 straipsnyje įtvirtiną taisyklę⁵, ilgalaikės sutartis, kurios sudarytos neapibrėžtam laiko tarpui, leidžiama nutraukti šalies pateiktu atskiru pranešimu⁶. Argumentuodami šią taisyklę UNIDROIT instituto nariai išaiškino, kad ji atlieka dvi tam tikras funkcijas. Pirmoji funkcija suprantama kaip esamų spragų užpildymo, dėl sutarties nutraukimo ar pasibaigimo. Paprastai sutartys yra sudaromos aiškiam nustatytam terminui ir joje sutarties šalys apibrėžia sutarties pabaigos momentą, tačiau, ką daryti tuo metu, kai sutartis sudaroma neapibrėžtam terminui. Dėl to, nagrinėjant šį institutą, UNIDROIT instituto nariai priėjo prie išvados, kad galimybė nutraukti sutartį, apie tai įspėjus kitą šalį prieš protingą terminą, galėtų būti vienas iš būdų nutraukti ilgalaikę neterminuotą sutartį, nes nei viena sutartis negali būti sudaroma amžiams. Pavyzdys, kurį galime rasti Lietuvos teisinėje sistemoje yra Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse 2.165 straipsnyje įtvirtinta nuostata, pagal kurią neterminuota sutartis gali būti nutraukiama prieš tai kitą šalį įspėjus apie ketinimą

---

³SOFT LAW. [interaktyvus, žiūrėta 2020 spalio 12 d.] Prieiga per internetą:
<https://en.wikipedia.org/wiki/Soft_Law>

⁴ UNIDROIT. Tarptautinis privatinės teisės unifikavimo institutas. [interaktyvus, žiūrėta 2020 lapkričio 12 d.] Prieiga per internetą:
<https://lt.wikipedia.org/wiki/Tarptautinis_privatin%C4%97s_teis%C4%97s_unifikavimo_institutas>

⁵ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, 1994 ed, [interaktyvus, žiūrėta 2020 lapkričio 16 d.], Prieiga per internetą:
<<https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles1994/1994fulltext-english.pdf>>

⁶ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, 2010 ed, [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. lapkričio 16 d.] Prieiga per internetą:

<<https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>>

nutraukti sutartį, tokiu įspėjimo terminu, kuris būtų protingas ir atitiktų šio straipsnio 1 dalyje nurodytus įspėjimo terminus.

Antroji funkcija kalba apie tai, kad jokia tarp šalių sudaryta sutartis, nors ir laisva valia, ar įtvirtinta pačioje sutartyje, negali būti sudaroma amžinai. Pavyzdžiui, remiantis Lietuvos Respublikoje žemės įstatymo 9 straipsniu, žemės nuomos terminas nustatomas nuomotojo ir nuomininko susitarimu, bet ne ilgiau kaip 99 metams. Kai išnuojama žemės ūkio paskirties žemė, žemės nuomos terminas negali būti ilgesnis kaip 25 metai.⁷ Šis specialus draudimas sudaryti sutartį visam gyvenimui yra įtvirtintas ir DCFR⁸ komentare.

Taigi, nagrinėdami UNIDROIT principų projektą matome, kad čia aiškiai formuluojamas neterminuotos sutarties nutraukimas, kurio Lietuvos teisinėje sistemoje netrūkta, tačiau įtvirtinus ilgalaikės sutarties institutą galėtų būti aiškinamas plačiau. Tai pat, iš antrosios funkcijos galima daryti išvadą, kad ilgalaikės sutarties institutas privalo turėti apibrėžtą ir įstatyme įtvirtintą normą, kokiam ilgiausiam laiko tarpui, pagal sutarties dalyką, gali būti sudaroma ilgalaikė sutartis.

Kaip pavyzdys, ką galima laikyti ilgalaikėmis sutartimis, gali būti pripažįstamos žemės nuomos sutartys, lizingo, programų kūrimo, programavimo ir kitos informacinių technologijų sutartys, franšizė ar lizingo sutartys, kurios atitinka šiame darbe minimus ilgalaikės sutarties kriterijus⁹. Jos yra sudaromos ilgesniam laikotarpiui, yra tęstinio vykdymo, didesnio pasitikėjimo šalimis reikalaujančios sutartys, taip pat šios sutartys nėra ir negali būti sudaromas visam gyvenimui.

Grįžtant prie ilgalaikės sutarties sąvokos, galima teigti, kad norint pateikti vieningą ir konkretų sutarties apibrėžimą, reikalingas minimalus terminas, tęstinumas, šalių tarpusavio pasitikėjimas, taip pat, ši sutartis negali būti sudaroma visam gyvenimui, o jeigu ji yra neterminuota, šalys turi turėti galimybę sutartį nutraukti, apie tai įspėjus kitą šalį prieš protingą terminą. Tačiau, kaip ir kitos sutartys, ilgalaikė sutartis gali būti dviejų tipų: terminuota ir neterminuota ilgalaikė sutartis. Neterminuota, kaip jau galėjome suprasti, yra tokia sutartis, kuri neturi sutartyje apibrėžto galiojimo termino, o terminuota ilgalaikė sutartis bus laikoma tokia sutartimi, kurios terminas yra aiškiai apibrėžtas ir įtvirtintas šalių sudarytoje sutartyje. Būtent, kalbant apie ilgalaikes terminuotas sutartis ir kyla problema, nes šis ilgalaikės sutarties

---

⁷ Lietuvos Respublikos žemės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 34-620

⁸ DCFR: Draft Common Frame of References. 2015 [Interaktyvus, žiūrėta 2020 m. lapkričio 20 d.]

Prieiga per internetą: <<http://jolas.ro/wp-content/uploads/2015/03/jolas3a8.pdf>>

⁹ SŪDŽIUS V., *Sutartys: principai ir praktika*. Vilnius: Pačiolis, 2001, p. 115.

tipas neturi specialaus teisinio reguliavimo, kuris būtų įtvirtintas teisiniais įstatymais ir pritaikytas konkrečiai jai. Aiškiai apibrėžto sutarties termino šalys žino ir laisva valia sutarė, kad sutartis bus sudaryta ir įsipareigojimai priimami jų sutartam laikotarpiui. Tačiau, įvykus pokyčiams, sutarties šalys tokių veiksmų neaptaria ir, dažniausiai, sutartyje neįtvirtina. Neretai praktikoje susiduriame su sutartimis, kurios yra sudarytos ilgesniam nei vienerių metų laikotarpiui ir kurių terminas yra aiškiai apibrėžtas, todėl jų nutraukimas paprastu įspėjimu, apie kurį kalbėjome, remiantis negriežtosios teisės šaltiniais, būtų paprasčiausiai neįmanomas.

Tarkime, įmonė A teikia programos kūrimo paslaugas, kurios teikiamos nuolat, o sutartyje įtvirtintas sutarties galiojimo terminas yra aštuoneri metai, tačiau paslaugų gavėjas B staiga sumano, kad jam teikiamos paslaugos nebėra reikalingos ir nori pateikti įspėjimą prieš protingą terminą, su pranešimu apie būsimą sutarties nutraukimą. Akivaizdu, kad tokiai bylai pasiekus teismą, prieš tai minėti sutarties nutraukimo būdai negalėtų būti taikomi, nes pastaroji yra sulygta tam tikram terminui ir šitoks teisinis reguliavimas paneigtų ilgalaikės terminuotos sutarties prasmę¹⁰. Panaudojus minimą 5.1.8 UNIDROIT projekte įtvirtintą principą, nebeliktų jokios racionalios priežasties apibrėžti ilgalaikės sutarties terminą, nes šalis, bet kada galėtų pasinaudoti galimybe sutartį nutraukti, apie tai įsėjus kitą šalį prieš protingą terminą.

Taigi, nagrinėjant ilgalaikės sutarties ypatumus, nustatyta, kad būtina pradėti nuo ilgalaikės sutarties sampratos, tam tikrų kriterijų, kaip pvz., tęstinumas, minimalus ir maksimalus sutarties sudarymo terminas ar didelis šalių pasitikėjimas, leidžia šio tipo sutartis atriboti nuo kitų. Nors nei Lietuvos, nei užsienio literatūra nepateikia vieningos šios sutarties sąvokos, tačiau tiek teismų praktikoje, tiek kituose negriežtosios teisės šaltiniuose, informacijos apie tokios sutarties egzistavimą ir analizavimą galima rasti tikrai nemažai. Susidarius pirminį vaizdą apie ilgalaikės sutarties sampratą, toliau nagrinėjant šį darbą bus atsakyta į klausimą, kokios šio teisinio instituto vykdymo, pakeitimo ar nutraukimo ypatybės ir ar šalis, kuri sudarė ilgalaikę terminuotą sutartį, turi kokią nors teisę nutraukti ją anksčiau laiko, nes pagal Lietuvos Respublikos teismų praktiką, šitoks sutarties nutraukimas gali būti vertinamas tik kaip (lot. *ultima ratio*) paskutinė priemonė¹¹.

---

¹⁰ CHORCHIN T., *Vienašalis sutarties nutraukimas kaip kraštutinė savigynos priemonė*: daktaro disertacija, Vilnius: Baltoji kopija, 2019 p.125.

¹¹ VILEITA A. [1.1 ir 1.2 skirsniai] in *Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis* (moksl. red. Vytautas Mizaras). Vilnius: Justitia, 2009, p. 29-35.

2. ILGALAIKĖS SUTARTIES VYKDYMAS

Nagrinėjant ilgalaikės sutarties sampratą, išsiaiškinta, kad pastaroji sutartis gali būti skirstoma į terminuotą ir neterminuotą ilgalaikę sutartį. Sutartis, kuri yra neterminuota papildomų sunkumų Lietuvos teisinėje sistemoje nekelia, nes bendriniai klausimai gali būti išspręsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintomis nuostatomis dėl sutarčių, tačiau pradėjus plačiau kalbėti ir nagrinėti ilgalaikę sutartį, kur yra terminuota, galima matyti problemines vietas dėl šios sutarties vykdymo ir nutraukimo. Pirmiausia, sudarant sutartį, sutarties šalys privalo vadovautis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais¹², taip pat, ketinant ją keisti ar nutraukti, šalys negali jų pamiršti. Apskritai, kalbant apie sutarčių vykdymą bei privalomumą vadovautis teisės principais, svarbu paminėti, kad pastarieji yra teisės šakos ir instituto plėtros pagrindas ir yra nepaprastai svarbūs kuriant bei taikant teises normas. Jeigu tam tikras teisinis reguliavimas nėra sukurtas, teismas ginčą privalo spręsti vadovaujantis egzistuojančiais teisės principais¹³. Tai reiškia, kad sudarius ilgalaikę sutartį, kurios oficialaus sampratos apibrėžimo iki šiol nėra sukurto, iškilusias tarp sutarties šalių problemas, teismas, visų pirma, sprendžia vadovaujantis sutarties laisvės, teisingumo, sąžiningumo, protingumo bei sutarties privalomumo principais ir kitomis normomis, kurios reglamentuoja sutarčių institutą.

Sutarčių laisvės principas aiškinamas ir suprantamas kaip galimybė sutarties šalims ne tik laisvai sudaryti norimas sutartis, įtvirtinti tam tikras sąlygas, tačiau suteikia teisę, esant poreikiui, jas bendru sutarimu pakeisti tam sutartam laiko tarpui iki sutarties termino pabaigos¹⁴.

Pastebėtina, kad vystantis šiuolaikinei visuomenei, sparčiai augant naujiems verslams, norint gerinti šalies ekonomiką, tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys, sudarinėja sutartis, neatsižvelgiant į galimas pasekmes ateityje, nes tikisi, kad lengvai galės apeiti įstatymus ar įtikinti teisumą, kad būtent jų sudaryta ilgalaikė terminuota sutartis gali būti nutraukiama laisvai prieš terminą, nesilaikant nei (lot. *favor contractus ar pacta sunt servanda*) principų.

Aiškinant šių principų svarbą, būtina pažymėti, kad šalys privalo apgalvoti savo sprendimą dėl ilgalaikių terminuotų sutarčių sudarymo, nes būtent minimi (lot. *pacta sunt*

---

¹² Ibidem

¹³ STANISLOVAITIS R., *Komercinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 147.

¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuro v. UAB „Autonas LT“, UAB „Gineso servisas“, „A. Ž.“, bylos Nr. 3K-3-45-706/2017.

servanda ir favor contracus) principai saugo šią sutartį bei lemia jos vykdymo ypatumus. Nagrinėjant sutarties privalomumo principą, atkreiptinas dėmesys, kad viena iš valstybės pareigų yra užtikrinti įvairaus socialinio lygmens teisinių santykių stabilumą¹⁵, o ypač verslo tipo santykius. Ilgalaikės sutarties šalys, prieš pasirašant kontraktą, tikisi, kad tinkamai ji aptarus ir sutikus su jame išdėstytomis sąlygomis, šalys turės garantiją, kad sutartis galios nurodytą laiko tarpą ir nei viena iš šalių negalės vienašališkai jos pakeisti ar nutraukti jos vykdymo, be esminio sutarties pažeidimo.

Pacta sunt servanda principas galioja ne tik Lietuvoje, bet daugelyje kitų valstybių, pavyzdžiui, Prancūzijos teisinėje sistemoje šio principo viršenybė yra tokia stipri, kad iškilus ginčui dėl sutarties vykdymo pasikeitus aplinkybėms teismas konstatuoja, kad laisva valia sudarytos sutartys privalo būti vykdomos esant bet kokios aplinkybėms¹⁶. Šis principas nėra naujas, jis minimas jau nuo kanonų teisės atsiradimo pradžios, tačiau ilgainiui pastebėta, kad griežtas šio principo laikymasis tapo ydingas ir negali būti suprantamas ir laikomas absoliučiu. Pastebėta, kad jeigu šalis netinkamai vykdo savo sutartinius įsipareigojimus, teismas negali tikėtis, kad kita šalis elgtis kitaip. Vadinas, kilus tokiam ginčui, reikia nustatyti aplinkybes, kodėl šalys pažeidė savo sutartinius įsipareigojimus ir pradėjo elgtis nesąžiningai, o nustčius tokias aplinkybes, reikia vertinti, ar šalys gali susitaikyti ir toliau vykdyti sutartinius įsipareigojimus, galbūt, šiek tiek juos pakeitus, ar konstatuoti faktą, kad sutartis turi būti nutraukta. Šitai prieita prie minties, kad tam tikras aplinkybių pasikeitimas gali turėti įtakos šalių sutartiniams santykiams, todėl būtinas atskiras reguliavimas, kuris reikštų, kad vadovaujantis sąžiningumo ir teisingumo principais, sutarties šalis, kuriai tapo sunkiau vykdyti prievolinius įsipareigojimus dėl tam tikrų aplinkybių, gali prašyti sutarties nuostatas pakeisti sutartam laiko tarpui, o nepavykus susitarti, gali kreiptis į teismą, kuris gali nuspręsti sutartį pakeisti arba nutraukti. Dėl minėtos priežasties teisinis reglamentavimas nustatė sutarties privalomumo ir vykdytinumo (lot. *pacta sunt servanda*) principo išlygą – (lot. *rebus sic stantibus*) principą, reiškiantį esminių aplinkybių pasikeitimą po sutarties sudarymo ir pateisinamą sutarties neįvykdymą šiuo pagrindu. Taip pat, remiantis (lot. *favor contractus*) principu, sudarytos ilgalaikės sutarties šalys privalo kiek įmanydamos stengtis sutartį išsaugoti. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.223 straipsnis numato, kad sutartis gali būti išsaugota ją keičiant:

---

¹⁵ ibidem

¹⁶ MIKELĖNAS V., *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 420.

- 1) Šalių susitarimu.
- 2) Vienos šalies prašymu teismine tvarka.

Tačiau, nepavykus susitarti ir kreipiantis į teismą dėl sutarties pakeitimo, teismas nagrinėdamas ilgalaikės sutarties pakeitimą pirmiausia aiškinsis, ar yra aplinkybių, dėl kurių galėtų būti keičiama laisva valia sudaryta sutartis, su kuria abi šalys sutiko ir turėjo ją vykdyti ateinanti dešimtmetį.

2.1. Ilgalaikės sutarties vykdymas esant esminių aplinkybių pasikeitimui

Sudarydamos ilgalaikės sutartis, šalys retai pagalvoja, kad aplinkybės, kurios egzistuoja sutarties sudarymo metu gali pasikeisti, tapti nebenaudingos ir dažniausiai vieno ar kito galimo scenarijaus neaptaria. Žinoma, bendru šalių sutarimu gali būti keičiama viena ar kita nuostata, tačiau, ką daryti tuomet, kai įvykus tam tikroms aplinkybėms, jūsų nuomojamo daikto vertė rinkoje smuko, o nuomininkas nebenori mokėti sutarto nuomos mokesčio. Tuomet tarp šalių kyla ginčas, kurio šalys negali išspręsti pačios ir kreipiasi į teismą, kuris sutarties šalims privalo išaiškinti jų teises ir pareigas. Tačiau, teismo įsikišimas yra išimtinė priemonė, taikoma tik sutartyje numatytais ar įstatymo nustatytais pagrindais, kiekvienu konkrečiu atveju, pagal byloje nustatytas aplinkybes konstatavus, kad šalių sutartinių prievolių pusiausvyra yra iš esmės pažeista ir vienai šaliai sutarties vykdymas yra suvaržytas¹⁷.

Teisinėje sistemoje pokyčiai yra būtinas dalykas, siekiant tobulėjimo ir visapusiško spartaus vystymosi, norint sukurti tokią teisinę sistemą ir jos reguliavimą, kuris atitiktų šių dienų gyvenimo realybę. Todėl pastebėjus (lot. *pacta sunt servanda*) principo viršenybę ir nelankstumą, teisės kūrėjai turėjo sugalvoti tinkamą variantą, kuris šio principo nepažeistų, bet papildytų ir leistų jį modifikuoti. Taip buvo prieita prie (lot. *rebus sic stantibus*) principo, kuris reiškia, kad jeigu įvyko tam tikros aplinkybės, dėl kurio vienai iš sutarties šalių tapo sunkiau vykdyti sutartį, ji negali būti nutraukiama, tačiau toliau turi būti vykdoma atsižvelgiant į susidariusią situaciją ir pasikeitusias aplinkybes. Tai yra, našta, kuri atsirado dėl pasikeitusių aplinkybių turi būti paskirstoma abiem sutarties šalims tolygiai. Tačiau, pirmiausia sutarties šalys turėtų prisiminti, kad pirmenybė yra teikiama šalių susitarimui. Tai yra, nukentėjusi šalis, turėtų kreiptis į kitą šalį, su prašymu susitarti ir taip bandyti pakeisti sutarties sąlygas, o tik

---

¹⁷ ŠIMKŪNAS M., Vykdamos sutarties modifikavimas teismo tvarka. Straipsnis periodiniuose leidiniuose, 2020. [interaktyvus, žiūrėta 2020 lapkričio 22 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.verum.lt/publikacijos/kita/vykdamos-sutarties-modifikavimas-teismo-tvarka>>

nepavykus susitarti, kreiptis į teismą, kuris turi teisę pakeisti sutarties sąlygas, taip, kad būtų atkurta šalių pusiausvyra arba nustatyti sutarties nutraukimo terminą ir sąlygas.

Po Pirmojo Pasaulinio karo pabaigos, Vokietija buvo ta šalis, kurią užklupo didžiulė infliacijos banga, dėl kurios sparčiai silpnėjo šalies ekonomika ir teismai turėjo sugalvoti bei pakeisti požiūrį į principą, kad sutarčių, sudarytų laisva valia, reikia laikytis. Tai yra, teismai turėjo keisti egzistuojanti teisinį reguliavimą bei nusistovėjusią teismų praktiką, dėl ilgalaikių sutarčių aiškinimo ir pakeisti jį taip, kad abi sutarties šalys būtų lygios ir vykdydamos sutartį vadovautųsi sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principais. Viena buvo aišku, kad įvykęs karas yra suprantamas kaip esminis aplinkybių pasikeitimas, kurio nei viena iš sutarties šalių nenumatė, todėl versti jas vykdyti sutartį be jokių pakeitimų prieštarautų sąžiningumo principui. Taigi, Vokietija buvo viena iš nedaugelio šalių, kuri modifikavo (lot. *pacta sunt servanda*) principą ir pradėjo taikyti (lot. *rebus sic stantibus*) principą, kurio dėka sutarties šalys įgavo galimybę keisti sudarytos sutarties nuostatas.

Šiek tiek anksčiau nei Vokietijoje, šio principo egzistavimas pastebėtas ir Didžiosios Britanijos teisinėje sistemoje. Tačiau, čia, kitaip nei Vokietijoje, teisinė sistema nepripažino ir dabar nepripažįsta teismo kišimosi į laisva šalių valia sudarytą ilgalaikės sutarties vykdymą. Didžiosios Britanijos teismai turi galimybę tokį kontraktą nutraukti, jeigu įrodoma, kad egzistuoja esminės pasikeitusios aplinkybės¹⁸. O tokioje šalyje kaip Prancūzija, vis dar egzistuoja (lot. *pacta sunt servanda*) principo dominavimas ir jokia (lot. *rebus sic stantibus*) doktrina netaikoma¹⁹.

Pastebėtina, kad nors paminėtos vos tik kelios valstybės, tačiau (lot. *pacta sunt servanda*) principo modifikavimo būtinumas pastebimas ir taikomas beveik visoje Europoje. Lietuvoje pasikeitusių aplinkybių nuostata, vykdant sutartis, yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 str., kuriame teigiama, kad:

1. Jeigu įvykdyti sutartį vienai šaliai tampa sudėtingiau negu kitai šaliai, ši šalis privalo vykdyti sutartį atsižvelgiant į kitose šio straipsnio dalyse nustatytą tvarką.
2. Sutarties vykdymo suvaržymu laikomos aplinkybės, kurios iš esmės pakeičia sutartinių prievolių pusiausvyrą, t. y. arba iš esmės padidėja įvykdymo kaina, arba iš esmės sumažėja gaunamas įvykdymas, jeigu:

---

¹⁸ MIKELĖNAS V., *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 426.

¹⁹ MIKELĖNAS V., *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 442.

- 2.1 tos aplinkybės atsiranda arba nukentėjusiai šaliai tampa žinomos po sutarties sudarymo;
  - 2.2 tų aplinkybių nukentėjusi šalis sutarties sudarymo metu negalėjo protingai numatyti;
  - 2.3 tų aplinkybių nukentėjusi šalis negali kontroliuoti;
  - 2.4 nukentėjusi šalis nebuvo prisiėmusi tų aplinkybių atsiradimo rizikos.
- 3 Kai sutarties įvykdymas sudėtingesnis, nukentėjusi sutarties šalis turi teisę kreiptis į kitą šalį prašydama sutartį pakeisti. Šis prašymas turi būti pagrįstas ir pareikštas tuoj pat po sutarties įvykdymo suvaržymo. Kreipimasis dėl sutarties pakeitimo savaime nesuteikia nukentėjusiai šaliai teisės sustabdyti sutarties vykdymą. Jeigu per protingą terminą šalys nesutaria dėl sutarties pakeitimo, tai abi turi teisę kreiptis į teismą. Teismas gali:
- 3.1 nutraukti sutartį ir nustatyti sutarties nutraukimo datą bei sąlygas;
  - 3.2 pakeisti sutarties sąlygas, kad būtų atkurta šalių sutartinių prievolių pusiausvyra²⁰.

Taigi, sutarties šalis, kuri bando pritaikyti šį straipsnį privalo pateikti įrodymus, minimus antroje dalyje, kad aplinkybės, kurios sunkina sutarties vykdymą, atsirado po sutarties sudarymo, šalis tų aplinkybių numatyti negalėjo, taip pat negali jų kontroliuoti ir nukentėjusi šalis nebuvo prisiėmusi galimai atsirandančios rizikos. Tuomet, teismas vertintų visų aplinkybių visumą ir galėtų spręsti dėl sutarties pakeitimo ar nutraukimo.

Grįžtant prie ilgalaikės sutarties vykdymo ypatybių pastebėta, kad ją saugo minėti principai ir jų keitimas yra galimas tik labai išimtiniais atvejais. Egzistuojant tam tikroms aplinkybėms, sutartis ar tam tikra jos nuostata gali būti keičiama teismo sprendimu, bet toks teismo įsikišimas yra galimas tik kaip išimtinė priemonė, kuri yra aptarta ir įtvirtinta sutartyje, arba tai numato reikiami įstatymo pagrindai. Kiekviena byla ir joje nustatytos aplinkybės turi būti vertinamos atskirai ir tik nustačius sutartinių prievolių pusiausvyros pažeidimą iš esmės, kuris apsunkina vienos šalies sutartinių įsipareigojimų vykdymą, pastaroji gali būti keičiama.

Prisiminus 2008 metus, kuomet visą pasaulį ištiko ekonominė krizė, kaip niekada padaugėjo bylų teismuose ir bandymų įtikinti teismą pakeisti ilgalaikių terminuotų sutarčių pakeitimo ar nutraukimo reglamentavimą, remiantis ekonominės krizės pagrindu. Tačiau teismas, vertindamas šį argumentą, vadovaujasi (lot. *pacta sunt servanda*) principu, kuris

---

²⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.CK 6.204 straipsnis.

reiškia, kad sutarčių reikia laikytis, nebent, įvertinęs visas esamas aplinkybes, gali nustatyti esminį pažeidimą ar aplinkybių pasikeitimą. Šis šalių sutartinių įsipareigojimų vykdymas, gali būti keičiamas teismo sprendimu.

Pavyzdžiui, byloje, teismas sprendė ginčą dėl nuomos mokesčio sumažinimo ekonominės krizės metu nuo 50 litų iki 30 litų už vieną nuomojamą kvadratinį metrą, įtvirtintos sutartyje, kuri buvo sudaryta 2002 metais ir galiojo iki 2019 metų, Kasacinis teismas išaiškino, kad ankstesni teismai tinkamai sprendė ir pritaikė visas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnyje būtinas aplinkybes, dėl kurių būtų galima sutartį pakeisti. Šalis, kuri prašo keisti sutarties sąlygą, turi pateikti įrodymus, pagrindžiančius, kaip jos nurodytos aplinkybės iš esmės pakeitė šalių sutartinių prievolių pusiausvyrą ir pagrįstai sprendė, kad ieškovui dėl esamos nuomos kainos, įtvirtintos šalių sutartyje bei realios neatitikties jos rinkos kainai, iš esmės suvaržomo jo sutartinių įsipareigojimų pagal sutartį vykdymą. Aiškintina, kad pasikeitusios esminės sąlygos (teigiami pokyčiai nuomos rinkoje, viešbučių veikloje ir pan.) gali sudaryti prielaidas sutarties kainai didėti ateityje, atitinkamai – šalims keisti sutartį. Byloje šalys neįrodinėjo aplinkybės, kokiam terminui prašoma pakeisti sutarties sąlyga turėtų būti pakeista²¹. Šioje byloje, ieškovas įrodė visus būtinus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnio 2 dalyje minimus punktus, kad būtų nustatytas esminis aplinkybių pasikeitimas, kurio pagrindu teismas galėtų pakeisti sutarties sąlygas ar sutartį nutraukti. Tai reiškia, nors ir buvo stengtasi vadovautis principu (lot. *pacta sunt servanda*), šioje byloje laimėjo (lot. *rebus sic stantibus*) principas, kurio dėka buvo atverta „Pandoros“ skrynia. Tai reiškia, kad nuo šio Kasacinio teismo sprendimo pasikeitė ilgalaikių sutarčių vykdymo ir keitimo sąlygos sutartims, kurios buvo sudarytos iki 2008 metų ekonominės krizės, jeigu tos sutartys pažeidžia šalių prievolių įvykdymo pusiausvyrą ir taip vienai šaliai pasunkėja sutarties vykdymas, jos, vadovaujantis šiuo teismo sprendimu gali būti keičiamos.

Kalbant apie ilgalaikių sutarčių vykdymo pasikeitimus, svarbu paminėti, kad nustatinėjant esminį vykdymo išlaidų padidėjimą arba esminį vykdymo vertės sumažėjimą, šie faktai turi būti pagrindžiami objektyviais kriterijais, patvirtinančiais, jog atitinkamas pasikeitimas tikrai įvyko. Šalis, kurie siekia keisti sutarties sąlygą, privalo pateikti įrodymus, pagrindžiančius, kaip jos nurodytos aplinkybės iš esmės pakeitė šalių sutartinių prievolių

---

²¹ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. gegužės 31d. nutartis civilinėje byloje UAB „Europa Group“ v. UAB „Kleta“, bylos Nr. 3K-3-265/2011.

pusiausvyrą²², tačiau kol sprendimas nepriimtas, sutarties šalis turi toliau vykdyti savo sutartinius įsipareigojimus.

Vadinasi, pagal minėtus principus matyti, kad ilgalaikių sutarčių samprata, nėra reglamentuota Lietuvoje ir jo vadovaujasi principais ir tam tikromis normomis, kurios įtvirtintos Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse. Šių sutarčių vykdymas paremtas abipuse šalių valia ir siekiama išsaugoti sutartį tokiam laikui, kuris sutartas ir įtvirtintas sutartyje. Galimybė sutartį pakeisti ar nutraukti turi tik teismas, įvertinęs šalies pateiktus įrodymus dėl minimų esminių aplinkybių pasikeitimo, dėl kurių objektyviai nebeįmanoma įvykdyti sutarties.

Toliau, nagrinėjant ilgalaikės terminuotos sutarties vykdymą, šios sutarties sąlygų realizavimą ir jos galimą pasikeitimą, esminis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnio 1 ir 3 dalies dalykas yra tai, kad sutarties vykdymo pasunkėjimas neatleidžia sutarties šalies nuo pareigos vykdyti sutartį ir nesuteikia savaime teisės sustabdyti įsipareigojimų vykdymo, t. y. esant (lot. *rebus sic stantibus*) situacijai, principo (lot. *pacta sunt servanda*) privalomumas išlieka, tai yra, sutartis neturi būti nutraukiama, o tik pakeičiama, kad abi sutarties šalys toliau tinkamai galėtų vykdyti savo sutartinius įsipareigojimus.

Pažymėtina, kad ilgalaikės sutarties vykdymo ir pakeitimo procese kaip niekur kitur yra svarbi tarpusavio bendradarbiavimo esmė. Nukentėjusi šalis, turi nevaržomą teisę kreiptis į kitą šalį su prašymu, kad įvykus tam tikroms aplinkybėms, pastaroji sutiktų ją pakeisti. Prašymas turi būti pagrįstas, išsamus ir pateiktas iš karto po įvykusių aplinkybių, kurios suvaržė tolimesnę tinkamą sutarties vykdymą²³. Tai yra, šalis negali delsti, mėnesio, dviejų, nevykdyti sutarties ir dar po kurio laiko kreiptis į kitą šalį su prašymu pakeisti sutarties nuostatas, nes tai bus vertinama kaip esminis sutarties pažeidimas ir bus suteikiamas pagrindas sutartį nutraukti vienašališkai. Taip pat, kaip jau minėta, prašymas sutarties nuostatas pakeisti, kitai šaliai jokių būdu nesuteikia teisės nutraukti sutarties vykdymą, tačiau per protingą laiką tarpą neišsprendus ginčo tinkamai, šalys kreipiasi į teismą su prašymu sutartį pakeisti arba nutraukti.

Byloje dėl vienašalio sutarties nutraukimo, dėl netinkamo jos vykdymo, nagrinėjant atskirus klausimus, Kasacinis teismas išaiškino, kad kol sutartis nepakeista, ji turi būti

---

²² Ibidem

²³ CHORCHIN T., *Vienašalis sutarties nutraukimas kaip kraštutinė savigynos priemonė: daktaro disertacija*, Vilnius: Baltoji kopija, 2019, p. 26.

vykdoma joje nustatytais sąlygomis ir tvarka, o jeigu nevykdoma ar netinkamai vykdoma, – nukentėjusi šalis turi teisę taikyti nustatytus pažeistų teisių gynimo būdus, taip pat vienašalią sutarties nutraukimą, jeigu toks nutraukimas laikomas atitinkamu sutarties ir įstatymo sąlygų atžvilgiu²⁴.

Kitoje byloje, dėl bendradarbiavimo reikšmės, Kasacinis teismas pasisakė, kad šalis, kuri remiasi sutarties vykdymo suvaržymu, privalo būti aktyvi ir teikti kitai šaliai prašymą keisti sutartį per kiek įmanoma trumpesnę laiką, tuoj pat po to, kai šios aplinkybės atsirado. Tuo atveju, kai kita šalis nepareiškia noro derėtis, nukentėjusi sutarties šalis turi teisę kreiptis į teismą dėl sutarties pakeitimo ir naudotis ja operatyviai, kitaip pasikeitusių aplinkybių rizika teks pačiai šaliai. Nors Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnio 3 dalyje nenustatyta, kas yra laikoma protingu terminu, per kurį šalys turi susitarti, teisėjų kolegija pažymi, kad šis terminas priklauso nuo sutarties pobūdžio, sutarties šalies galimybių vykdyti sutartį nepakeistomis sąlygomis ir kita. Tokiais atvejais gali būti taikomos ir bendrosios sutarčių pakeitimo nuostatos, nustatytos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.223 straipsnio 2 dalies 3 punkte, t. y. ieškinį dėl sutarties pakeitimo galima pareikšti tik po to, kai kita šalis atsisako pakeisti arba jei per 30 dienų negautas atsakymas į pasiūlymą pakeisti sutartį, jeigu sutartyje nenustatyta kitaip²⁵.

Taip pat, nagrinėjant ilgalaikės sutarties vykdymą esant aplinkybių pasikeitimui, reikėtų išsiaiškinti, ar tokios aplinkybės, kaip ekonominė krizė, ar pasaulinio lygio pandemija, gali būti laikomos esminėmis aplinkybėmis ilgalaikę sutartį pakeisti, ar nutraukti. Kalbant apie ekonominę krizę, svarbiausias faktorius yra tai, koks poveikis gali būti nustatytas tam tikram verslo sektoriui tiek pasauliniu, tiek nacionaliniu lygiu ir kokia reali įtaka sutartiniams prievoliams santykiams egzistuoja. Tuomet, egzistuojant šioms aplinkybėms, teismas dėl galimų ilgalaikės sutarties sąlygų pakeitimo, ar nutraukimo turėtų vertinti individualiai²⁶. Norint keisti ilgalaikę sutartį teismine tvarka, šalis privalo įrodyti, o teismas nustatyti, ar minimos pasikeitusios aplinkybės gali būti laikomos esminėmis, pavyzdžiui, pasaulinė pandemija ar karantino režimo Lietuvoje įvedimas. Tokia aplinkybių visuma, visų pirma, turi turėti aiškią įtaką konkrečių sutartinių prievolių pusiausvyros pasikeitimui, kuri bus

---

²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje „J. G.“ v. „AB SEB bankas“, bylos Nr. 3K-7-306/2012.

²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje „J. G.“ v. „AB SEB bankas“, bylos Nr. 3K-7-306/2012.

²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje „V. D. ir L. D.“ v. „AB DnB bankas“, bylos Nr. 3K-3-523/2013.

nustatinėjama pagal iš esmės padidėjusią įvykdymo kainą arba iš esmės sumažėjusią įvykdymo vertę.

Pagal Kasacinio Teismo praktiką, laikomasi pozicijos, kad sutarties šalies finansinės būklės pablogėjimas dėl ekonominės krizės dar savaime nereiškia, kad gali būti taikomas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnio nuostatos²⁷, tačiau tai nereiškia, kad lygiai taip pat, konstatavimas, kad ir kita sutarties šalis patyrė neigiamų ekonomikos krizės padarinių, nėra pagrindas šio straipsnio netaikyti. Pasaulinės ekonomikos krizės situacija (lot. *per se*) nėra iš karto laikoma sutartinių prievolių pusiausvyros pažeidimu, tačiau ji nepripažintina ir absoliučiu pagrindu, dėl kurio reikalavimai pripažinti jos įtaką sutartinių prievolių pusiausvyros pasikeitimui visais atvejais turėtų būti atmetama. Todėl tiek pasaulinė ekonominė krizė, tiek pasaulinė pandemija ne visuomet sudarys reikiamą pagrindą pakeisti ilgalaikę sutartį. Kad toks pakeitimas būtų pripažintas tinkamu ir galimu, turi būti nustatomas itin esminis faktas, kuris keičia šalių prievolių sutartinių santykių pusiausvyrą²⁸.

Taigi, darytina išvada, kad principai (lot. *pacta sunt servanta, rebus sic stantibus ir favor contractus*) lemia ilgalaikių sutarčių vykdymo ir pasikeitimo ypatumus. Tai yra, sudaryta ilgalaikė terminuota sutartis tik labai išimtiniais atvejais gali būti keičiama, tačiau iki jos keitimo šalys turi vadovautis bendraisiais sutarčių vykdymo principais, bandyti susitarti, o to nepavykus padaryti bendru šalių sutarimu, tik tuomet gali kreiptis į teismą. Čia teismas taip pat turi būti labai atsargus ir vertinti visas aplinkybes atskirai tam, kad nebūtų sulaužomas ilgalaikės sutarties principas, kuris reiškia, kad šalys sąmoningai sudaro ilgalaikę terminuotą sutartį ir jos sąlygų turi laikytis. Priėmus (lot. *rebus sic stantibus*) faktą, šalys turi prisiminti, kad sutartis toliau turi būti vykdoma, o aplinkybėms pasikeitus, ar grįžus į pradinę padėtį, šis faktas gali būti pašalintas ir sutartys gali būti grąžinamos į pirminę sutarties vykdymo stadiją ir vadovautis pirminėmis sutarties nuostatomis. Galiausiai, vadovaujantis (lot. *favor contractus*) principu, sutarties šalys privalo kiek įmanydamos siekti išsaugoti sutartį, o jeigu to padaryti tampa tiesiog nebeįmanoma, sutarties nutraukimą naudoti tik taip (lot. *ultima ratio*) priemonę.

---

²⁷Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje „L. S. ir V. S. v. „VŠĮ Vilniaus miesto savivaldybė“, bylos Nr. 3K-3-532/2014.

²⁸Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Statva“ v. UAB „Magna Baltija“.

2.2. Ilgalaikės sutarties vykdymas pasikeitus aplinkybėms kitose jurisdikcijose

Norint tinkamai suvokti šio teisinio instituto veikimą, jo palyginimas tarp įvairių jurisdikcijų leistų plačiau suvokti, kokie bendri bruožai galioja vadovaujantis (lot. *pacta sunt servanda*) principu ir jo pakeitimu, taikant (lot. *rebus sic stantibus*) doktriną. Jau minėtas Vokietijos, Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos teisinis reguliavimas gali būti puikus pavyzdys nagrinėjant šį klausimą iš esmės, nes kiekvienos iš šių valstybių teisinis reguliavimas turi savitą požiūrį į šių principų pritaikymą. Žinoma, čia svarbus ne tik šios normos aiškinimas ir jos pritaikymas realiose situacijose, bet ir praktikos formavimas.

Nagrinėjant Didžiosios Britanijos teisinį reguliavimą, galime matyti, kad čia vyrauja principas, kad sudarytų ilgalaikių sutarčių, kurias šalys pasirašė laisva valia privalu laikytis ir teismas negali kištis, norint pakeisti sutarties nuostatas. Kuo įdomi anglo-saksų teisės doktrina, tai kad ji savo reguliavimu šiuo klausimu yra kitokia nei Vokietijos teisės mokykla, kurioje ilgalaikių sutarčių pakeitimas tesimo pagalba yra galimas ir Prancūzijos teisės mokykla, kuri nepripažįsta aplinkybių pasikeitimo fakto. Vertinant šių teisės mokyklų visumą, galima pastebėti daug panašumų, tačiau Didžiosios Britanijos teisinis reguliavimas yra griežtas ilgalaikės sutarties pakeitimo klausimu, tai yra nesikiša į šalių apsisprendimo teisę keisti ilgalaikę sutartį savo valia, ir pripažįsta, (lot. *pacta sunt servanda*) principo viršenybę. Vadinasi, sutarties šalims, sudarius ilgalaikę terminuotą sutartį, kurioje šalys aiškiai apsitarė visas aplinkybes, dėl jų laisva valia sutiko ir išreiškė norą, vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principais, pasižadėjo tinkamai vykdyti sutartį visą sutarties galiojimo laiką. Šioje jurisdikcijoje teismas turi galimybę sutartį nutraukti, tačiau tai padaryti ketinanti šalis privalo pateikti įrodymus, kurių pagrindu būtų galima matyti, kad atsirado aplinkybių, dėl kurių sutarties vykdyti yra praktiškai nebeįmanoma.

Iš tiesų, tik susiformavus frustracijos doktrinai²⁹, teismas įgavo minimą teisę sutartį nutraukti. Vienoje Didžiosios Britanijos teismo byloje buvo išaiškinta, kad šalis gali būti atleista nuo savo įsipareigojimų vykdymo tik tuomet, kai sutarties įvykdymas tampa nebeįmanomas dėl sutarties objekto dingimo, praradimo ir, jeigu nustatyta, kad nėra minimo objekto savininko kaltės³⁰. Šis principas suvokiamas taip, kad jeigu sutartyse, kurių įvykdymas tiesiogiai priklauso nuo daikto ar asmens egzistavimo, tampa nebeįmanomas dėl daikto ar

²⁹ MIKELĖNAS V., *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 423.

³⁰ TREITELG. H. *The Law of Contract. 9th edition*. London: Thomson/ Sweet & Maxwell, 1995, p. 77-79.

asmens žuvimo, pastaroji šalis turi būti atleista nuo sutartinių įsipareigojimų vykdymo ir sutartis turi būti nutraukta. Iš tiesų, manoma, kad toks vienos šalies atleidimas nuo įsipareigojimų vykdymo ir sutarties nutraukimo atsiranda iš teisės, nes prieš sudarant sutartį šalys buvo tikros, kad minimas sutartyje asmuo ar daiktas egzistuos visą sutarties laikotarpį³¹.

Nors teigiama, kad (lot. *pacta sunt servanda*) principas čia dominuoja iš esmės, galime matyti pasikeitusių aplinkybių institutą, kuris egzistuoja ir Lietuvoje. Tačiau kitaip nei pas mus, Didžiojoje Britanijoje teismui yra leidžiama tokią sutartį tik nutraukti.

Vadinasi, ilgalaikės sutarties pakeitimas čia galimas tik bendru šalių sutarimu, kitu atveju, šalis priėmusi sutartinius įsipareigojimus, juos turi vykdyti iki sutarties termino pabaigos.

Didžiosios Britanijos teisė, lygiai taip pat kaip ir kitų Europos valstybių teisė, lyginamos su UNIDROIT įtvirtintais principais³², pagal kuriuos frustracijos doktrina laikoma nelanksčia, vertinant pasikeitusių aplinkybių pritaikymo institutą. Kaip jau minėta, svarbiausias skirtumas yra tas, kad sutartį pagal Didžiosios Britanijos teisę galima tik nutraukti, o ne pakeisti, tačiau nutraukimo galimybės čia suprantamos ir taikomos griežčiau nei Lietuvos teisinėje sistemoje. Ši doktrina turi panašumų dėl kai kurių kriterijų, palyginus su Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintą 6.204 nuostata, dėl sutarties vykdymo pasikeitus esminėms aplinkybėms. Norit pritaikyti abu šiuos institutus būtina, kad esminės pasikeitusios aplinkybės atsirastų tik po sutarties sudarymo. Tačiau, kitaip nei Lietuvoje, norint pritaikyti frustracijos doktrina, įrodinėjimo kelias yra kur kas sunkesnis. Dažnu atveju, teismas įrodo, kad aplinkybės, kurios atsirado vykdant sutartį ir iš esmės ją pakeitė, yra kaltė tos šalies, kuri siekia sutarties nutraukimo ir tuomet jo nepritaiko. Taip pat, jeigu UNIDROIT principai kalba ir numato, kad sutartį sudaro galimai protingas, apdairus ir savo veiksmus suvokiantis asmuo, tai anglo-saksų doktrinoje asmuo, kuris sudaro sutartis suprantamas kaip ypatingai apdairus, pakankamą tam išsilavinimą turintis, šiek tiek į paranojiškumą linkęs asmuo, kuris jau sudarydamas sutartį numato, kas gali atsitikti ateityje ir prisiima pasikeitusių aplinkybių riziką.

Todėl apibendrinus, ilgalaikės sutarties vykdymas, esant esminiam sutarties sąlygų pasikeitimui, Didžiojoje Britanijoje, gali baigtis dviem būdais: tolimesniu sutarties vykdymu, be jokių nuostatų pakeitimo, arba sutarties nutraukimu teismo pagalba³³. Taip pat,

---

³¹ Ibidem

³² UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. 2016 ed. Žiūrėta 2020 m. spalio 6 d. Prieiga per internetą: <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016>

³³ AMBRASIENĖ, D., CIRTAUTIENĖ, S. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, p. 132.

pasikeitusios sąlygos čia vertinamos labai radikaliai, tai yra, pablogėjusios vienos šalies padėtis dar nereikia esminio aplinkybių pasikeitimo. Jeigu pritaikoma frustracijos doktrina, tokia sutartis yra nedelsiant nutraukiama ir šalys atleidžiamos nuo galimų ateityje įvyksiančių padarinių³⁴. Čia didžiausias skirtumas lyginant su Lietuvos teisine sistema, kad mūsų sistema yra lankstesnė sutarties pakeitimo ir pačio sutarties nutraukimo atžvilgiu. Anglo-saksų teisinė sistema grindžiama šimtus metų egzistuojančiais papročiais ir iš ten kildinamomis normomis, kad laisva valia sudarytos sutartis privalo būti vykdomas tokia apimtimi ir tokį laiko tarpą, dėl kurio buvo susitarta sutartyje. Tai yra, jeigu sutartis buvo sudaryta net ir dešimčiai metų ir yra laikoma ilgalaikė terminuota sutartimi, šalys privalo prisiimti visus įsipareigojimus ir tinkamai vykdyti sutartį.

Toliau kalbant apie pasikeitusių aplinkybių institutą ir sutarčių vykdymą joms atsiradus, pažymėtina, kad germanų teisės sistemoje iki XIX amžiaus vidurio egzistavo (lot. *pacta sunt servanda*) principas, kuris buvo absoliutus. Tačiau, kaip jau minėta, po pirmojo pasaulinio karo, prireikus gelbėti šalies ekonomiką po užklupusios infliacijos, teismas privalėjo keisti nusistovėjusią praktiką ir ieškoti būdų, kaip galėtų modifikuoti šį principą taip, kad abi sutarties šalys ir toliau galėtų vykdyti sutartinius įsipareigojimus, tačiau pritaikant galimus pakeitimus. Jeigu iš pradžių buvo aiškinama, kad sutartinių įsipareigojimų nevykdymas prieštarautų protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principams, tai dabar teismai pradėjo aiškinti, kad nepakeitus sutarties nuostatų, tolimesnis sutarties vykdymas prieštarautų minėtiems principams³⁵. Tai yra, būtų naivu tikėtis, kad sutartys, sudarytos iki karo galės būti vykdomos lygiai taip pat ir po jo, nekreipiant dėmesio į pasikeitusių aplinkybių faktą. Todėl tiek teismai, tiek įstatymo leidėjas suprato, kaip svarbu yra įteisinti institutą, kuris pasikeitus aplinkybėms, leistų šalims ir toliau vykdyti sutartinius įsipareigojimus, nes sudarytų sutarčių laisva valia reikia laikytis, ir kuris neapsunkintų nei vienos iš šalių. Germanų teisėje šis pasikeitusių aplinkybių faktorius atsirado pristačius *Geschäftsgrundlageteisinę* doktriną³⁶, kurioje buvo išskirti šie kriterijai:

1. Atsiradus nenumatytoms aplinkybėms, dažniausiai išnyksta šalių sutarytos sutarties tikslas.

---

³⁴ RICHARDS, P., *Law of Contract*, London: Pitman Publishing, 1995, p. 94.

³⁵ MIKELĖNAS V., *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 452.

³⁶ ZIMMERMANN R., *Good Faith in European Contract Law (The Common Core of European Private Law)*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, p. 112.

2. Atsiradus nenumatytoms aplinkybėms, yra sutrikdomas šalių prievolių pusiausvyros principas.
3. Sutartis sudaryta per klaidą, tai yra, sutarties šalys sudarė sutartį blogai interpretuodamos prisiimamus įsipareigojimus ar tokia sutartis buvo sudaryta apgaulės būdu³⁷.

Vadovaujantis šia doktrina, 2002 metais įstatymo kūrėjai šiuos kriterijus sudėjo į atskirą straipsnį ir aiškiai apibūdino, kas laikoma aplinkybių pasikeitimu iš esmės³⁸. Tačiau, pats svarbiausias dalykas, kodėl Vokietijos teisėje pasikeitusių aplinkybių iš esmės instituto taikymas yra išskirtinis ir svarbus, nes tik čia pasikeitusių aplinkybių faktas gali egzistuoti dar prieš sutarties pasirašymą ir teismas pripažįstą šalies klaidą, kuri nesuprato ar galėjo ne taip suprasti sutartinius įsipareigojimus ir tokią sutartį laiko sudaryta per klaidą. Pažymėtina, kad klaida vertinama kaip abiejų šalių sudarytos sutarties ir išreikštos valios neatitinimą dėl nepaaiškinamų priežasčių. Pavyzdžiui, šalys sudarė sutartį dėl žemės sklypo pirkimo-pardavimo sutarties, kurio dydis sutarties šalims buvo visai kitas, nei šalys sutarė ir tikėjosi, todėl pakito žemės pardavimo ir registravimo, bei draudimų mokestis ir šalys norėjo nutraukti sutartį dėl esminės klaidos, kurią pripažino abi sutarties šalys, todėl toks motyvas rodo bendrą sutarties pagrindo nebuvimą. Germaniškoje teisės doktrinoje kyla klausimų, ar šio instituto taikymas būtų tikslingas tik tuomet, kai sutarties šalims nepavyksta sutarti naujų sutarties sąlygų nustačius esminę klaidą. Pagal Vokietijos teismų praktiką galime daryti išvadą, kad įstatymo leidėjas linkęs laikytis šios pozicijos, tačiau kadangi įstatymas neįtvirtina šalių pareigos išsaugoti sutartinius santykius, kurie sudaryti per klaidą, pastebimas tendencingas tokių sutarties nutraukimas be jokių papildomų derybų dėl sutarties išsaugojimo³⁹.

Darytina išvada, kad Vokietijos teisinis reguliavimas dėl sutarties pakeitimo esant esminėms pasikeitusios aplinkybėms yra gana panašus į Lietuvoje įtvirtintą reguliavimą, tačiau esminis šių jurisdikcijų skirtumas yra tas, kad Vokietijos teisinė sistema, sudarius sutartį per klaidą, leidžia ją nutraukti, tai reiškia, kad aplinkybės, kurios atsirado iki sutarties sudarymo neturi esminio skirtumo. Lietuvoje, norint taikyti šį institutą viena iš sąlygų yra esminių

---

³⁷ MIKELĖNAS V., *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 452.

³⁸ Vokietijos civilinis kodeksas, 1896 [Interaktyvus, žiūrėta 2020 m. lapkričio 17 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fd.ulisboa.pt/wp-content/uploads/2014/12/Codigo-Civil-Alemao-BGB-German-Civil-Code-BGB-english-version.pdf>>

³⁹ MIKELĖNAS V., *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 453.

aplinkybių pasikeitimas po sutarties sudarymo, o per klaidą sudarytų sutarčių nutraukimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 1.90 straipsnis⁴⁰.

Galiausiai, nagrinėdami šį teisinį institutą Prancūzijos teisės mokykloje, kitaip nei Vokietijos ar Didžiosios Britanijos teisėje, galime pastebėti visišką (lot. *pacta sunt servanda*) principo viršenybę. Tai yra, iki šių dienų Aukščiausiasis Prancūzijos Teismas, sprenddamas bylas, kuriose viena iš sutarties šalių prašo pakeisti sutartinius įsipareigojimus dėl aplinkybių pasikeitimo, Teismo atsakymas yra vienas, kad laisva valia sudarytų sutarčių šalys privalo laikytis. Viena garsiausių visų amžių bylų: *CanaldeCraponne*⁴¹, joje kilo ginčas dėl to, kad sudarius sutartį dėl kanalų drėkinimo už fiksuotą kainą, keičiantis ekonomikos lygiui ir didėjant infliacijai toks mokestis buvo per mažas ir nešė tik nuostolius. Iš pradžių, buvo kreiptasi į pirmosios ir antrosios instancijos Teismą, kuris pakeitė sutarties sąlygas, teigdamas, kad ši sutartis nebeatitinka nei sąžiningumo nei teisingumo principų. Tačiau Aukščiausiasis Prancūzijos Teismas panaikino anksčiau priimtų instancijų sprendimus, palikdamas galioti pirminę šalių laisva valia sudarytą sutartį, motyvuodamas, kad šalys šią sutartį sudarė nieko neverčiamos, laisva valia, savo pasirinkam laikotarpiui, todėl teismas neturi jokios teisės keisti tokių sprendimų ir dar kartą įrodė, kad (lot. *pacta sunt servanda*) principas yra absoliutus.

Prancūzijos Civilinio kodekso 1134, 1135 straipsniuose yra įtvirtinta nuostata, kad sutartis gali būti keičiama ar nutraukiama tik abipusiu šalių sutarimu, o susitarimai, kurie įrašyti sutartyje šalims turi įstatymo galią⁴². Taigi, didžiausias skirtumas lyginant Prancūzijos ir Lietuvos teisės sistemą šiuo klausimu yra tas, kad sudaryta ilgalaikė sutartis Prancūzijos teisiniame reguliavime negali būti keičiama jokių kitu atveju, tik kaip šalių sutarimu, o tuo tarpu Lietuvoje tokią sutartį šalys gali pakeisti kreipiantis į teismą ir įrodžius esminių aplinkybių pasikeitimą.

Taigi, aptarus ilgalaikių sutarčių vykdymą, nustačius esminių aplinkybių pasikeitimą, galime daryti išvadą, kad sutarčių rūšys, kurios neturi įtvirtintos sampratos, pirmiausia aiškinamos ir sprendžiamos vadovaujantis sutarčių sudarymo principais ir laikomasi pozicijos, kad laisva valia sudarytos sutartys privalo būti vykdomos sutartyje numatytais sąlygomis, o jų keitimas galimas tik išimtiniais atvejais numatytais įstatyme arba sutartyje. Sutarties sąlygos

---

⁴⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262. 1.90 straipsnis.

⁴¹ TRIBUNAL CIVIL DE FRANCE. Judgment of March 6, 1876, Municipality of Pélissanne c. / Marquis de Galliffet, so-called Canal de Craponne case. [interaktyvus, žiūrėta 2020 lapkričio 20 d.] Prieiga per internetą: <<https://mafr.fr/en/article/cour-de-cassation-chambre-civile/>>

⁴² Prancūzijos civilinis kodeksas, 1804 [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. lapkričio 20 d.] Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1950/13681/version/3/file/Code_22.pdf>

gali būti keičiamos bendru šalių sutarimu arba teismo pagalba. Ilgalaikių sutarčių vykdymas ypatingas ir tuo, kad net ir atsiradus esminėms pasikeitusioms aplinkybėms išlieka pareiga vykdyti sutartį iki tol, kol bus priimtas tinkamas sprendimas, kokių veiksmų imtis, kad sutartinių prievolinių pusiausvyra būtų vienoda abiem šalims. Čia kaip niekur svarbu šalių tarpusavio bendradarbiavimas ir tik išbandžius visus galimus būdus susitarti taikiai, šalys gali kreiptis į teismą. Teismo pareiga, kalbant apie ilgalaikes terminuotas sutartis, yra išsaugoti šių sutarčių vykdymą, kuris suteikia teisę teismui modifikuoti tam tikras sutarties nuostatas. Nors kitos minimos jurisdikcijos kaip ir Lietuvos teisinė sistema neišskiria ilgalaikės sutarties sampratos, tačiau minėti kriterijai taikomi ir tokių sutarčių atžvilgiu. Kitose jurisdikcijose ilgalaikių sutarčių vykdymas, esant aplinkybių pasikeitimui, turi panašumų su Lietuvos teisiniu reguliavimu, tačiau Didžiojoje Britanijoje teismas neturi teisės modifikuoti sutartį ir turi teisę tik ją nutraukti. Prancūzijoje, sudarytos sutartys turi būti vykdomos iki galo, be jokių pakeitimų, tačiau čia didelį vaidmenį vaidina force majeure institutas, o Vokietijoje sutarties pakeitimas galimas dėl klaidos ir aplinkybių, kurios atsirado dar prieš sudarant ilgalaikę sutartį.

Toliau, išsiaiškinus, kokiomis sąlygomis gali būti keičiamos ilgalaikės terminuotos sutartys, pereiname prie šių sutarčių nutraukimo ypatybių.

3. NUTRAUKIMAS

3.1. Ilgalaikės sutarties nutraukimo problematika Lietuvos teisinėje sistemoje

Sutarties nutraukimas yra suprantamas kaip viena iš teisinės gynybos priemonių, kuri yra taikoma tik išimtiniais atvejais, kai sutartį vykdyti praktiškai tampa neįmanoma⁴³. Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtinta, kad bet kuri iš sutarties šalių turi teisę sutartį nutraukti, jeigu įrodoma, kad egzistuoja esminis sutarties pažeidimas⁴⁴. Tačiau, nagrinėjant ilgalaikės sutarties institutą, galime pastebėti, kad daugelis normų ir principų, kurie tinka vienkartinio vykdymo sutartims, ne visuomet gali būti tiesiogiai pritaikytos ir ilgalaikėms sutartims.

Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse 6.199 straipsnyje įtvirtina, kad neapibrėžtam laiko tarpui sudaryta sutartis gali būti nutraukiama vienašališkai, apie tai išpėjus kitą šalį per

---

⁴³ MIKELĖNAS, V. *Civilinė teisė. Bendroji dalis (IV skyrius)*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 135.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262. 6.218 straipsnis*

protingą terminą, jeigu sutartis, ar įstatymai, nenumato ko kito⁴⁵. Pagal vienašališką sutarties nutraukimą Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.165 straipsnį, tam tikri terminai ir reikalavimai ketinant nutraukti neapibrėžtam terminui sudarytą sutartį yra keliami, todėl sutarties šalis privalo jais vadovautis. Tačiau, šis nutraukimo būdas pasižymi keliais problematiniais aspektais.

Visų pirma, remiantis šia nuostata, gali būti nutraukiamos tik ilgalaikės neterminuotos sutartys. Vadinasi, sutartys, turinčios aiškiai nustatyta terminą, negali būti nutraukiamos, nebent egzistuos kiti pagrindai, kuriais remiantis, šalis galės reikalauti sutarties nutraukimo, pavyzdžiui, esant esminiam sutarties pažeidimui.

Visų antra, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.199 straipsnyje nurodoma, kad sutartis gali būti nutraukta tik tuo atveju, jeigu sutartis ar įstatymai nenumato ko kito⁴⁶. Tai reiškia, kad įstatymo leidėjas suteikia sutarties šalims teisę, pačioms nusistatyti sutarties vykdymo išimtis, pavyzdžiui, leidžia šalims uždrausti nutraukti ilgalaikę neterminuotą sutartį. UNIDOROIT principų 5.1.8 straipsnyje įtvirtinta taisyklė, kad neterminuotą sutartis gali būti nutraukiama vienašališkai, prieš tai išpėjus kitą sutarties šalį. Ši taisyklė buvo sukurta tam, kad sutarties šalys galėtų išvengti amžinų, be pabaigos sutarčių, kurias taip pat draudžia ir Lietuvos įstatymai. Vadinai, kodekso kūrėjai šią UNIDROIT principų taisyklę sulaužė ir paliko galimybę ilgalaikę neterminuotą sutartį paversti amžina.

Aiškinantis ilgalaikės sutarties sampratą pažymėtina, kad ilgalaikės sutartys gali būti laikomos komercinio atstovavimo, lizingo, nuomos, franšizės, distribucijos ir kitos, tačiau jų nutraukimo tvarka yra skirtinga. Egzistuojant komercinio atstovavimo santykiams, pastarosios gali būti nutraukiamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.166 straipsnyje įtvirtinta taisykle, kad apibrėžtam terminui sudarytos sutartys gali būti nutraukiamos prieš terminą, jeigu egzistuoja svarbių priežasčių⁴⁷, kurios pagal vieną Kasacinio teismo išaiškinimą⁴⁸ gali būti suprantamos, kaip besąlygiškas šalių pasitikėjimo praradimas, kuris yra svarbi komercinio atstovavimo sutarties sąlyga. Tuo tarpu, kitos minėtos ilgalaikės sutartys

---

⁴⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262. 6.199 straipsnis

⁴⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262. 6.199 straipsnis.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262. 2.166 straipsnis.

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje „UAB Tradisetos importo-eksporto kompanija“ v. „UAB LT Technologies“, bylos Nr. e3K-3-152-313/2018.

tokių išimčių neturi ir jas nutraukti paprastu vienašališku įspėjimu galima tik jeigu tokios sutartys yra neterminuotos.

Vadinasi, ilgalaikė terminuota sutartis gali būti nutraukiama prieš terminą tik tokiais išimtiniais būdais: pirmasis, esant esminiam sutarties pažeidimui, kuris taip pat turi ypatybių, kurias būtina aptarti ir antrasis būdas, pasikeitus esminėms aplinkybėms arba bendru šalių sutarimu.

3.2. Ilgalaikės sutarties nutraukimas dėl esminių aplinkybių pasikeitimo

Sutartis, kuri yra sudaryta teisėtai, remiantis sutarties sudarymo principais ir nuostatomis, sutarties šalims turi įstatymo galią, tai yra, ji sukuria teises ir pareigas, kurių šalys privalo laikytis. Tai reiškia, kad šalys privalo sutartį vykdyti tinkamai ir negali nuo jos nukrypti tiek, kad tai pažeistų vienos iš šalių teisinius interesus. Jau minėjome, kad vykdant sutartį, būtų naivu tikėtis, kad pastaroji visais atvejais bus vykdoma besąlygiškai, nes tai tam tikrais atvejais pažeistų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principus, todėl buvo pradėta taikyti (lot. *pacta sunt servanda*) principo išlyga įtvirtinta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnyje. Apie sutarties vykdymą, esant šioms aplinkybėms, jau išsiaiškinta, tačiau šio straipsnio 3 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad teismas gali sutartį nutraukti ir nustatyti sutarties nutraukimo datą bei sąlygas⁴⁹.

Vadinasi, šalis, norinti nutraukti ilgalaikę terminuotą sutartį, kuri remiasi pasikeitusių aplinkybių institutu pirmiausia turi:

1. Kreiptis į kitą šalį su prašymu sutartį pakeisti.
2. Šiame prašyme šalis privalo pagrįsti savo argumentus, kuriais remiasi, kad jai sutartį tapo įvykdyti sunkiau nei kitai sutarties šaliai.
3. Privalo įrodyti visus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnio antroje dalyje įtvirtintas aplinkybes, kurios iš esmės pakeičia sutartinių santykių pusiausvyrą.

Ir tik atlikus visus aukščiau nurodytus veiksmus, gali kreiptis į teismą, kuris nuspręs, ar sutartį reikia nutraukti, ar pakeisti, kad būtų atkurta šalių sutartinių prievolių pusiausvyrą.

Aptarus šiuo minimus punktus matome, kad sutarties nutraukimas šiuo pagrindu, procentaliai yra labai minimalus, nes teismas yra išaiškinęs, kad sutarties nutraukimas turi būti naudojamas kaip paskutinė priemonė (lot. *ultima ratio*).

---

⁴⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262. 6.204 straipsnis.

Kasacinis teismas formuodamas teismų praktiką šio instituto atžvilgiu yra pažymėjęs, kad egzistuojant sutarties keitimo ar sutarties nutraukimo konkurencijai, pirmenybė taikoma sutarties keitimo institutui. Tai yra, teismas yra linkęs į sutarties keitimą, bet ne į jos nutraukimą. Šaliai pareiškus reikalavimą pakeisti sutarties sąlygas remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnio pagrindu, visų pirma, turi būti išaiškinta, ar nėra jo taikymo sąlygų, ir tik tada, kai nustatoma, kad nėra šioje normoje nustatyto sutarties keitimo galimybės, sprendžiama dėl vienašališko sutarties nutraukimo pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.217 straipsnio nuostatas, t. y. išsprendžiamas sutarties pakeitimo ir jos nutraukimo konkurencijos klausimas⁵⁰. Minimas nutraukimo ir sąlygų keitimo konkurencijos atvejis ne visada yra pagrindas taikyti sąlygų keitimą, nes tam tikrais atvejais įvykę pasikeitimai ar atsiradę sunkumai negali būti laikomi laikiniais ir tik nutraukus sutartinius įsipareigojimus gali būti laikomi teisingai abiejų šalių atžvilgiu. Spręsdamas ginčą dėl sutarties nutraukimo pripažinimo neteisėtų, Kasacinis teismas pasisakė dėl prašymo taikyti pasikeitusių aplinkybių institutą ir sutartį pakeisti, tačiau teismas išaiškino, kad ieškovų esami finansiniai sunkumai ir akivaizdžiai pablogėjusi padėtis nėra laikino pobūdžio, ieškovai neturi ir mažai tikėtina, kad ateityje turės pakankamai lėšų sutarčiai įvykdyti, todėl net ir atidėjus įmokų mokėjimo terminą, taip kaip siūle atsakovas, vertinant ieškovo turtinę padėtį, nustatė, kad jie nebūtų pajėgūs sumokėti įmokas iki galutinio atsiskaitymo termino⁵¹, todėl sutarties nutraukimas čia buvo vienintelis galimas sprendimo būdas.

3.3. Ilgalaikės sutarties nutraukimas esminio pažeidimo atveju

Nors Lietuvos įstatymuose nėra įtvirtinta ilgalaikės sutarties samprata, tačiau teismų praktikoje šią sutartį teismas nagrinėja labai dažnai, vadovaujantis bendrais teisės principais ir sutarčių aiškinimo normomis, tačiau, laikosi griežtos ir vieningos pozicijos. Teismo nuomone, tokios sutarties išsaugojimas yra pagrindinė jų užduotis, siekiant suformuoti vieningą teismų praktiką šio instituto atžvilgiu ir vienu iš nedaugelio galimų ilgalaikės terminuotos sutarties nutraukimo būdų pripažįsta tik esant esminiam sutarties pažeidimui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išvadose byloje dėl kredito sutarties nutraukimo pripažinimo neteisėtai, išaiškinta, kas gali būti suprantama kaip esminis sutarties pažeidimas.

---

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje „S. D.“ v. „AS Reverta“, bylos Nr. e3K-3-358-916/2017.

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje „L. S. ir V. S. v. „VŠĮ Vilniaus miesto savivaldybė“, bylos Nr. 3K-3-532/2014.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.217 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita sutarties šalis sutartį vykdo netinkamai arba jos visai neįvykdo, tuomet tai yra laikoma esminiu sutarties pažeidimu. Kaip jau minėta ankstesniuose skyriuose, ilgalaikės terminuoto sutarties vykdymo ypatybes lemia pasikeitusios aplinkybės, tai yra, nors tam tikros aplinkybės ir pasikeitė, tačiau, jeigu jos teismo nėra pripažįstamos esminėmis, sutartis turi būti vykdoma toliau, o jau jos nevykdymas, teismo keliu, gali būti pripažįstamas esminiu pažeidimu sutarčiai nutraukti. Kasacinis teismas yra pasisakęs, kad pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.217 straipsnį, sutarties pažeidimas gali būti laikomas esminiu dviem pagrindais: pirma, pažeidimas gali būti laikomas esminiu pagal įstatymą; antra, šalys gali pačios susitarti, ką jos laikys esminiu pažeidimu⁵².

Esminis pažeidimas pagal šalių sutartyje įtvirtintas nuostatas gali būti ir toks pažeidimas, kuris pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą niekada nebūtų vertinamas kaip esminis. Todėl šalys, sudarydamos sutartis ir siekdamos apsisaugoti, turi teisę įrašyti visus norimus nutraukimo pagrindus, svarbu tik kad jie neprieštarautų bendriesiems teisės principams, viešajai tvarkai ar imperatyviosioms įstatymo nuostatoms⁵³. Vadinasi, šalys turi visišką laisvę ir iš jų negali būti reikalaujama, kad nusistatydamos esminius sutarties pažeidimus, jos vadovautųsi Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.217 str., 2 dalyje nurodytais kriterijais, nes šitaip tai pažeistų šalių laisvę pasirinkti ir šio straipsnio 5 dalis būtų laikoma fiktyvi ir nereikalinga. Tokiu atveju, sprendamas iškilusį ginčą, teismas praktiškai neturi teisės nukrypti nuo šalių sudaryto susitarimo ir privalo tokias aplinkybes pripažinti esminėmis, nes taip susitarė šalys ir tokią sutartį nutraukia. Pavyzdžiui, kilus ginčui dėl šalių sudarytos ilgalaikę terminuotos nuomos sutarties nutraukimo, kurioje šalys numatė, kad komunalinių mokesčių neapmokėjimas ilgiau kaip 5 mėnesius iš eilės yra laikomas sutarties esminiu pažeidimu, todėl sprendžiant tokį ginčą teisme, ši sutartis turėtų būti nutraukiama ir teismas negalėtų kitaip aiškinti šių nuostatų. Žinoma, teismas visuomet turėtų įvertinti sutartyje įtvirtintus pažeidimus ir nuspręsti, ar pastarieji negali būti pripažįstami nesažiningais ir negaliojančiais ir nustatčius, kad būtent taip ir yra, galėtų šių pagrindų netaikyti. Tačiau, tuomet turi būti vertinos visos kitos aplinkybės, dėl kurių kilo ginčas ir šalys kreipėsi į teismą, ir nustatyti, ar jos pagal įstatymą negali būti pripažintos esminėmis, kad tą sutartį šalys vis tiek galėtų nutraukti.

---

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje „V. P. ir J. P.“ v. „AB DnB bankas“, bylos Nr. 3K-3-244/2013.

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje „R. B.“ v. „Nordea Bank Finland Plc (AB)“, bylos Nr. 3K-7-297/2012.

Esminiu pažeidimu pagal įstatymą yra laikomi pažeidimai, kurie atitinka kriterijus įtvirtintus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.217 straipsnio 2 dalyje. Pirma, vertinama ar gautas rezultatas yra tai, ko tikėjos šalis iš sudarytos sutarties, nebent kita šalis nenumatė arba negalėjo numatyti tokio rezultato. Antra, ar prievolinių sąlygų laikymasis turi esminę reikšmę. Trečia, prievolės neįvykdymo priežastis yra tyčia ar didelis neatsargumas. Ketvirta, ar sutarties neįvykdymas leidžia daryti prielaidas, kad sutartis nebus įvykdyta ateityje. Penkta, ar sutarties nutraukimas nepriverstų prievolės neįvykdžiusios šalies patirti dar didesnių nuostolių, jei sutartis būtų nutraukiama. Visos minimos aplinkybės turi būti vertinamos labai išsamiai, kad nutraukimas būtų sąžiningas ir teisėtas. Taip pat, analizuojant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.217 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų esminio sutarties pažeidimo kriterijų turinį, visų pirma, vertintini du prievolės vykdymai: pažadėtasis ir faktiškai atliktas. Kuo didesnis tarpas tarp šių įvykdymų, tuo didesnė esminio sutarties pažeidimo tikimybė. Bus laikoma, kad atotrūkis maksimalus tuo atveju, jeigu sutartis bus visiškai neįvykdyta⁵⁴.

Pavyzdžiui, Kasacinis teismas sprendė klausimą byloje dėl ilgalaikės kreditavimo sutarties nutraukimo pripažinimo neteisėtu. Čia paskolos davėjas vienašališkai nutraukė sutartį, nes paskolos gavėjas nesilaikė mokėjimo grafikų ir sutarties nevykdė tinkamai. Pastarasis rėmėsi tuo, kad toks sutarties nevykdymas yra esminis sutarties pažeidimas ir privalo būti nutrauktas. Buvo remiamasi tuo, kad paskolos davėjui yra svarbus ne tik galutinis paskolos grąžinimo terminas, bet ir tarpiniai mokėjimai. Nustatytas įmokų mokėjimo grafikas nustatomas kreditoriaus naudai, t. y. tarpinių terminų atsisakyti arba jų netaikyti gali išimtinai tik bankas, bet ne skolininkas. Laiku nemokami tarpiniai paskolos dengimo terminai turi būti pripažįstami esmine sąlyga, nes ilgalaikės paskolos tikslas yra nuolatinis periodinis paskolos grąžinimas. Svarbiomis aplinkybėmis laikytina, kad bankas taip pat turi vykdyti piniginius įsipareigojimus kitu asmenų atžvilgiu, todėl ir ilgalaikėse kreditavimo sutartyse numatomas mokėjimų grafikas, nes bankas turi užsitikrinti nuolatinį piniginių srautų sugrįžimą. Mokėjimų grafikas ir jo pastovus laikymasis turi esminę reikšmę sutarties su klientu sudarymui, nes jeigu šis negalėtų užtikrinti kasmėnesinių įmokų, bankas su juo sutarties nesudarytų. Tačiau, Kasacinis Teismas nuomone, įmokų nesumokėjimas laiku nėra laikomas esminiu sutarties pažeidimu, nes vertinant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.217 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų esminio sutarties pažeidimo kriterijų turinį, negalima išvada, kad atsakovas dėl laikino pažeidimo pobūdžio iš esmės negavo to, ko tikėjosi iš ilgalaikės sutarties ir negalėjo to

---

⁵⁴ Ibidem

numatyti; pagal sutarties esmę, nesilaikymas griežtai nustatytų atsiskaitymo terminų neturi esminės reikšmės sutarties galiojimui; ieškovo prievolės pažeidimas yra ne tyčinis ir ne dėl jo didelio neatsargumo, o dėl objektyvių priežasčių, kurios ir lėmė laiku mokamų įmokų pagal mokėjimo grafiką atidėjimo faktą; taip pat šis laikinas prievolės neįvykdymas nėra pakankama priežastis nesitikėti, kad sutartis bus vykdoma tinkamai ateityje; ieškovas dėl sutarties nutraukimo patirtų didelių ne tik finansinių nuostolių, bet ir neturtinės žalos, nes kredito sutarties tikslas buvo panaudotas šeimos gyvenamajam būstui įsigyti. Taip pat, pažymėtina, kad atsakovas turėjo, bet nesiėmė visų įmanomų priemonių ilgalaikei sutarčiai išsaugoti, sutartį nutraukė nesant tam pakankamo pagrindo, ieškovui atkūrus mokumą nesiekė sutarties atnaujinti ir tęsti, todėl atsakovo veiksmai vertintini kaip piktnaudžiavimas savo kaip stipresnės sandorio šalies padėtimi ir sutarties vykdymo principų pažeidimas.⁵⁵

Vadinasi, norint įrodyti ilgalaikės sutarties esminį pažeidimą, svarbu vertinti ilgalaikės sutarties tikslą, jos vykdymo privalomumą bei galimas pasekmes jos nevykdant. Tačiau pažymėti, kad išnagrinėjus nemažą dalį ilgalaičių terminuotų kreditavimo sutarčių matyti, kad termino pradelsimas ir įmokų nemokėjimas laiku nėra laikomas esminiu sutarties pažeidimu, kurio pagrindu kreditorius galėtų nutraukti sutartį ir paskolos gavėjas yra pripažįstamas silpnesne šalimi. Taigi, nors tokių ilgalaičių terminuotų kreditavimo sutarčių bylų teismas sprendžia daug, tačiau pastebima nusistovėjusi praktika, kad tokias sutartis teismas yra likęs išsaugoti ir esminį sutarties pažeidimą nustato gana retai.

Pavyzdžiui, Kasacinis teismas sprendė bylą⁵⁶, kurioje viena iš sutarties šalių išreiškė norą nutraukti žemės subnuomos sutartį. Žemės subnuomos sutartis buvo sudaryta 96 metams, tačiau subnuomotojas po ketverių metų pareiškė, kad nutraukia šią sutartį vienašališkai. Kasacinis teismas išaiškino, kad galiojantys įstatymai ir sutartyje įtvirtintos vykdymo nuostatos riboja bet kurios iš šalių vienašališką sutarties nutraukimą. Teismas taip pat aiškino, kad net ir esant sutarties pažeidimui, šalys privalo dėti visas įmanomas pastangas, kad esama sutartis būtų išsaugota. Nutraukimo pagrindai turi būti realūs taip pat, šių pagrindų tikrumas privalo būti įrodytas ir pastarieji turi reikšti, kad sutarties tolimesnis galiojimas sukeltų nukentėjusiai šaliai sutarties sudarymo metu nenumatytus turinio ar asmeninio pobūdžio didelius praradimus⁵⁷.

---

⁵⁵ *Ibidem*

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. vasario 26d. nutartis civilinėje J. Zolotariovas v. UAB „Baldras“ ir VĮ Registrų centro Klaipėdos filialas Nr. 3K-P-346/2004.

⁵⁷ VARAPNICKAS, T., Ilgalaikės sutartys - ar įmanoma nutraukti prieš terminą. Straipsnis periodiniuose leidiniuose, 2018. [interaktyvus, žiūrėta 2020 lapkričio 20 d.] Prieiga per internetą:

Šioje byloje kasacinis teismas išaiškino, kad net ir esant esminiam sutarties pažeidimui, pagal kurį sutartys remiantis Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 6.217 straipsniu gali būti nutraukiamos, ilgalaikių terminuotų sutarčių atžvilgiu, pirmiausia prioritetas turėtų būti teikiamas sutarties šalių sutaikymui, bendrų kompromisų radimui ir galiausiai sutarties išsaugojimui. Nors (lot. *favor contractus*) principas turi būti taikomas visoms sutartims, ilgalaikių sutarčių atžvilgiu šis principas yra itin svarbus.

Skirtumas tarp minėtų sutartyje ir įstatyme galimų vienašališkų nutraukimo pagrindų taikymo ypatybių yra tas, kad nagrinėdamas tokią bylą, teismas netikrina, ar sutartyje įtvirtintas sutarties nutraukimo pagrindas savo pobūdžiu atitinka Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.217 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus kriterijus. Tačiau sutartyje nurodytas nutraukimo pagrindas yra sutarties sąlyga, todėl teismo vertinamas sutarties sąlygų teisėtumo ir sąžiningumo aspektus, privalo į tai atsižvelgti, kaip tai nurodyta pirmiau. Įstatyme ir sutartyje įtvirtintų nutraukimo pagrindų panašumas lemia tai, kad konkrečios faktinės aplinkybės, kuriomis pažeidžiama sutartis, turi atitikti arba sutartyje nustatytą vienašalio sutarties nutraukimo pagrindą, arba įstatyme įtvirtintus esminio sutarties pažeidimo kriterijus. Šiuo pagrindu darytina išvada, kad faktas, jog konkreti sutarties sąlyga, leidžianti vienašališkai nutraukti sutartį, yra ar buvo pripažinta nesąžininga, savaime nereiškia, kad faktinio pobūdžio aplinkybės, kuriomis pasinaudojo šalis vienašališkai sutarčiai nutraukti, negali būti kvalifikuojamos kaip esminis pažeidimas pagal įstatymą, kai jos atitinka Lietuvos respublikos civilinio kodekso 6.217 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus kriterijus⁵⁸.

Kitoje byloje, Aukščiausiasis Teismas, šią poziciją patvirtino ir pabrėžė, kad nėra jokių objektyvių aplinkybių manyti, kad šalys vykdydamos ilgalaikę terminuotą sutartį, nepažeis ar kitaip nesukurs aplinkybių, kurios galėtų reikšti sutarties pažeidimą, tačiau svarbiausias momentas yra šio pažeidimo esmingumas. Netinkamas esminio fakto įvertinimas arba jo neįvertinimas visumoje, sutarties šalį verčia vadovautis paskutinėmis gynybos priemonėmis, griebtis vienašališko sutarties nutraukimo. Tačiau teismo išaiškinimu, sutarties šalys pirmiausia privalo pasinaudoti kitais esamais teisių gynimo būdais, pvz., trūkumu šalinimo institutu⁵⁹.

<<http://www.teise.pro/index.php/2018/09/07/t-varapnickas-ilgalaikes-sutartys-ar-imanoma-nutraukti-pries-termina>>

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje „V. P. ir J. P.“ v. „AB DnB bankas“, bylos Nr. 3K-3-244/2013.

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje „UAB Kamesta“ v. „VŠĮ Kauno miesto savivaldybės administracija“, bylos Nr. e3K-3-312-1075/2018.

Lietuvos Teismų praktikoje pastebima, kad sutarties šalys, prašančios teismų pagalbos išspręsti klausimą dėl vienašališko sutarties nutraukimo, dažniausiai būna neišnaudojusios kitų galimų teisės gynimo būdų. Darytina išvada, kad įvykus nors menkiausiam šalių nesutarimui ar esant minimalių aplinkybių pasikeitimui, sutarties šalys yra labiau linkusios į sutarties vienašališką nutraukimą, nei jos išsaugojimą.

Ieškant atsakymo Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse dėl galimų būdų, kaip nutraukti ilgalaikę terminuotą sutartį, būtume linkę naudotis minimo kodekso 6.204 straipsnio 3 dalies 1 punktu, kuomet šalis, siekianti nutraukti sutartį, įvykdžiusi visus šiame straipsnyje minimus punktus, bandytų teismą įtikinti nutraukti sutartį. Tačiau, ar tikrai negalime rasti jokio kito būdo, kurio pagalbą galėtume ir turėtume galimybę į ilgalaikės terminuotos sutarties nutraukimą?

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.217 straipsnį, šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas⁶⁰. Remiantis šia nuostata, būtų galima daryti išvada, kad galimybė ilgalaikę terminuotą sutartį nutraukti kaip ir yra, tačiau kaip jau minėta pagal teismų praktiką, tuomet kalba pakrypsta apie ilgalaikių sutarčių institutą, esmingumas įgauną kitą prasmę ir jis turi būti suprantamas ir vertinamas labai atidžiai. Tai reiškia, kad pažeidimo esmingumas turi būti pakankamai sviri ir pateisinama priežastis nutraukti sutartį.

Taigi, darytina išvada, kad ilgalaikės terminuotos sutarties nutraukimas galimas remiantis esminiu pažeidimu pagal sutartyje šalių arba įstatymo numatytu pagrindu. Tačiau, išnagrinėjus nemažą dalį Lietuvos teismų praktikos šiuo klausimu galime pastebėti, kad teismas šį nutraukimo institutą vertina labai atidžiai ir esminį pažeidimą pripažįsta tik labai išimtiniais atvejais. Tinkamas sutarties įvykdymas ar vykdymas gali būti interpretuojamas labai skirtingai ir individualiai.

3.4. Ilgalaikės sutarties nutraukimas taikant pateisinamos priežasties institutą

Šio instituto ištakas galime pastebėti ir Lietuvos teismų praktikoje, kai kalbame apie tam tikras atskiras sutarčių rūšis. Kaip jau buvo minėta, ilgalaikė komercinio atstovavimo sutartis gali būti nutraukiama, jeigu tam yra svarbių priežasčių, kurias teismas įvardina kaip prarastą besąlygišką šalių pasitikėjimą. Panaši pozicija yra išdėstoma ir UNIDROIT principų projekte.

---

⁶⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262. 6.217 straipsnis.

Čia UNIDROIT darbo grupė, ieškodama atsakymų į klausimus dėl ilgalaikių terminuotų sutarčių nutraukimo būdų, priėjo išvadą, kad sukūrus pateisinamos priežasties institutą, tai būtų dar vienas būdas, kuomet šalys galėtų nesikreipdamos į teismą šią sutartį nutraukti. Svarbiausias šių taisyklių tikslas buvo sukurti vieningą ir tarptautiniu mastu taikomą sutarties nutraukimą, dėl pateisinamų priežasčių, kurias kiekviena valstybė galėtų prisitaikyti pagal savo nacionalinę teisę. Ši idėja buvo įgyvendinta, tačiau iki šių dienų vis dar nėra bendrai priimta, nes šalys nerado bendro susitarimo ir šių taisyklių nepriėmė. Visgi, šis dokumentas yra labai svarbus, nes jo dėka galime nagrinėti ilgalaikės terminuotos sutarties institutą ir remiantis juo priėti prie išvadų ir sprendimo būdų dėl realaus ir galimo šios sutarties nutraukimo.

Nagrinėjant UNIDROIT darbo grupės kurtas taisykles dėl ilgalaikių sutarčių galime suprasti, kad vienas iš pagrindinių šios darbo grupės tikslų buvo sukurti vieningą pateisinamos priežasties sąvoką, kurios dėka sutarties šalys galėtų pasinaudoti ir nutraukti ilgalaikę terminuotą sutartį. Pirminė pateisinamos priežasties sąvoka buvo sukurta vadovaujantis kriterijais, kurie buvo įtvirtinti vienoje Australijos teismo byloje⁶¹. Aiškinama, kad sutarties šalis, siekianti nutraukti ilgalaikę sutartį, turi įrodyti, kad pateisinama priežastis yra jokiais teisiniais būdais nepataisomas sutarties šalių pasitikėjimo praradimas.

Kaip ir logiška būtų manyti, kad praradus tarpusavio pasitikėjimą, sutarties šalys nebegali tikėtis, kad priešpriešiniai reikalavimai bus vykdomi vadovaujantis protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principais, todėl tinkamiausias būdas būtų šias sutarties šalis atskirti ir sutartį nutraukti. Tačiau šį sąvoka negalėjo likti galutinė ir privalėjo būti tobulinama, todėl 2009 metais, ketinant išleisti UNIDROIT principų projektą, ši pateisinamos priežasties sąvoka buvo keičiama ir dabar jau skambėjo taip: vienos iš sutarties šalies pasitikėjimo praradimas yra rimtas pagrindas nutraukti sutartį, nes nebūtų teisinga ir sąžininga tikėtis, kad toji šalis tęs ir sąžiningai vykdys sutartinius santykius iki jų pabaigos. Tai reiškia, kad nepaisant tam tikrų sutartinių įsipareigojimų, šalių pasitikėjimas buvo keliamas į aukštesnį lygmenį.

Tačiau ties šios pateisinamos priežasties sąvoka sustota nebuvo. Toliau, 2013 metais, vėl keičiant ir tobulinant UNIDROIT projektą, prieita prie išvados, kad ilgalaikės sutartys yra tęstinio vykdymo, o tokio vykdymo sutartiniai santykiai yra grindžiami ir šalių tarpusavio pasitikėjimu, nes tai yra šių santykių pagrindas. Šios sutartys reikalauja aukšto tarpusavio bendradarbiavimo, tai pat suvokimo apie prisiimamas rizikas, kurios nėra įprastinės, kaip

---

⁶¹ FEDERAL COURT OF AUSTRALIA. *Australian Medic-Care Company Ltd v Hamilton Pharmaceutical Pty Limited (ACN 008 204 635) [2009] FCA 1220*

pavyzdžiui nenugalima jėga ar galimi esminiai sutarties pažeidimai, tačiau šalys taip pat prisiima riziką dėl neištaisomo tarpusavio pasitikėjimo praradimo rizikos⁶². Ši rizika yra pagrindas manyti, kad vienai iš sutarties šalių paprasčiausiai nelieka prasmės sutartį vykdyti toliau.

Vadinasi, sudarant tokio tipo sutartis, šalys turi ne tik gerai apgalvoti apie savo priimamus ilgalaikius įsipareigojimus, principus, kurių privalu laikytis sudarant ir vykdant šias sutartis, bet tuo pačiu turėtų aptarti galimus atvejus, ką sutarties šalys darys ir kokių veiksmų imsis, jeigu bus prarastas tarpusavio pasitikėjimo faktas. Tačiau, tiesa yra tokia, kad didžioji ilgalaikėse terminuotose sutartyse ir toliau egzistuojanti problema yra ta, kad šių klausimų sutarties šalis nekelia ir neapsirašo.

Remiantis UNIDROIT principu projektu, nustatyta, ką galima laikyti pateisinama priežastimi, tačiau čia kyla klausimas, ar ši pateisinama priežastis gali būti absoliutus rodiklis, norint nutraukti bet kurią ilgalaikę terminuotą sutartį. Tai yra, ar visos ilgalaikės sutartys gali būti nutraukiamos šiuo pagrindu. Tiek UNIDROIT darbo grupės, tiek mano nuomone, turėtų būti sukurtas aiškus skirstymas, kuriuo ilgalaikės terminuotos sutartys galėtų būti nutraukiamos, remiantis pateisinama priežastimi, nes jo taikyti absoliučiai visoms sutartims paprasčiausiai neįmanomas.

Tikriausiai, vertinant galimą šios sutarties nutraukimo visumą, esminis kriterijus, pagal kurį galima būtų skirstyti sutarties nutraukimą pateisinama priežastimi ir tas, kurių šia priežastimi remiantis neįmanoma nutraukti, būtų nuolatos besikartojančių pozityvių pareigų vykdymas. Šios pareigos yra suprantamos kaip tokios, kurios iš sutarties šalių reikalauja nuolatinio ir tikslingo tarpusavio bendravimo, kurio dėka kuriamas bendras pagrindas sutarties įvykdymui ateityje. Kaip pavyzdžiui, įmonė A sudaro paslaugų teikimo sutartį su įmone B, kuri ateinančius 5 metus pasižada kurti programinę įrangą įmonės A tobulinimui ateityje. Tarp šalių būtinas nuolatinis bendradarbiavimas ir pasitikėjimas dėl perduodamos informacijos, sistemos kūrimo ir kita, kas gali būti suprantama kaip besikartojanti pozityvi pareiga šalių bendradarbiavimo atveju. Todėl, jeigu sutartyje yra įtvirtintas toks pareigų vykdymas, tuomet ją nutraukti galima remiantis pateisinama priežastimi, tačiau jeigu sutartis numato tik pasyviausias pareigas, tai tokios sutarties, remiantis šia priežastimi, nutraukti paprasčiausiai neįmanoma. Šis pavyzdys atitinka jau aptartą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylą, kurioje

---

⁶² CHORCHIN T., *Vienašalis sutarties nutraukimas kaip kraštutinė savigynos priemonė: daktaro disertacija*, Vilnius: Baltoji kopija, 2019, p. 132.

buvo sprendžiamas klausimas dėl vienašalio sutarties nutraukimo žemės subnuomos sutartyje, kurioje 96 metams išnuomotos žemės sklypo savininkas po ketverių metų pareiškė, kad nutraukia šią sutartį vienašališkai. Remiantis šiuo, pateisinamos priežasties pavyzdžiu, toks sutarties nutraukimas būtų laikomas neteisėtu, nes ilgalaikės terminuotos subnuomos sutartis nesukuria nuomotojui nuolat besikartojančių pozityvių pareigų, todėl pasitikėjimo faktorius šioje situacijoje negali būti prarastas.

Manytina, kad sutartys, kurios galėtų būti nutraukiamos pateisinama priežastimi, turėtų saistyti sutarties šalis pareiga nuolatos keistis turima informacija ir bendradarbiauti dėl tinkamo sutarties įvykdymo. Tai aiškiai sukurtų pozityviąją pareigą ir galimybę reikalauti iš sutarties šalių aukšto tarpusavio pasitikėjimo.

Puikus pavyzdys pateikimas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byloje, kurioje buvo sprendžiamas klausimas, ar vienašališkas paskolos sutarties nutraukimas buvo teisėtas ir ar galima laikyti pateisinama priežastimi faktą, kad paskolos gavėjas nevykdė savo piniginių įsipareigojimų, kurie taip pat buvo suprantami ir laikomi esminiais sutarties pažeidimo dalykais. Kasacinis teismas išaiškino, kad paskolos gavėjas piktybiškai nesilaikė sutartinių įsipareigojimų, ilgiau nei vienerius metus ignoravo nustatytą mokėjimo grafiką, ir nors, savo įsipareigojimų pradėjo nevykdyti tik 2009 metų spalio mėnesį, paskolos davėjas sutartį vienašališkai nutraukė tik 2010 rugpjūčio mėnesį. Paskolos davėjas ilgiau nei vienerius metus tikėjosi ir reikalavo, kad kita sutarties šalis pradėtų vykdyti sutartinius įsipareigojimus. Todėl teismas konstatavo, kad sutartinių prievolių pažeidimas pagal Kreditavimo sutartį nebuvo vienkartinis. Sistemingas prievolės pažeidinėjimas, tyčinis kredito gavėjo neigiamas elgesys leidžia manyti, kad sutartis ateityje jokiais būdais negalės būti vykdoma tinkamai. Teisėju kolegija pažymi, kad nors ieškovas vertina vienašalį sutarties nutraukimą kaip neteisėtą, tačiau net ir po jos vienašališko nutraukimo toliau tinkamai nevykdė sutartyje įtvirtintų prievolių įsipareigojimų⁶³. Tai reiškia, kad tarp šalių buvo susiklostę aukštesnio lygio sutartiniai santykiai, kurie reikalauja besąlygiško tarpusavio pasitikėjimo, o jo nebuvimas, leidžia daryti išvadą, kad tokie sutartiniai santykiai gali būti nutraukiami, remiantis pateisinama priežastimi. Žinoma, teismas šioje byloje įrodė ir esminį sutarties pažeidimo faktą, nustatė, kad buvo suteiktas papildomas terminas ištaisyti nevykdomos sutartinius įsipareigojimus, tačiau

---

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje „A. K. v. „Klausučių kredito unija“, bylos Nr. 3K-3-345/2013.

šioms aplinkybėms neįvykus, nustatė, kad nėra jokio tinkamo būdo sutartį išsaugoti, todėl patvirtino jos nutraukimo realumą.

Pagal Lietuvoje egzistuojančią teismų praktiką dėl ilgalaikių terminuotų sutarčių nutraukimo, galime teigti, kad sudarius tokio tipo sutartis, šalys turi galimybę šią sutartį nutraukti prieš laiką tik teisiniu būdu, įrodžius visas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnyje įtvirtintas pasikeitusias aplinkybes ir faktą, kad dėl jų viena iš šalių negali tinkamai vykdyti savo įsipareigojimų. Taip pat, galimas variantas, kad sutartis bus nutraukta įrodžius, kad egzistuoja esminis sutarties pažeidimas, dėl kurio šalis nebegali tikėtis sutarties tinkamo tęstinumo.

Pagal negriežtosios teisės šaltinius, matome naują būdą, kurio dėka ilgalaikė terminuota sutartis galėtų būti nutraukiama. Tai UNIDROIT principų projekte įtvirtintas pateisinamos priežasties faktorius. Norint įsitikinti, ar pateisinama priežastis egzistuoja, šalys turėtų vertinti pozityviaja ir pasyviaja šalių bendradarbiavimo pareigą. Jeigu sudaryta ilgalaikė terminuota sutartis reikalauja iš šalių aukšto pasitikėjimo lygio ir nuolatinio bendradarbiavimo, kilus ginčui ir įrodžius pateisinamos priežasties egzistavimą, tokią sutartį turi būti leidžiama nutraukti vienašališkai, tačiau, jeigu tarp sutarties šalių nėra nustatytas pozityvusis sutarties vykdymas, tuomet tokia sutartis negali būti nutraukiama ir privalo likti vykdoma, siekiant išsaugoti ilgalaikės terminuotos sutarties instituto svarbą.

Remiantis Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, sutarties nutraukimas vienašališkai galimas dviem būdais: pirmasis, sutartį vienašališkai šalis gali nutraukti apie tai įspėjęs kitą šalį raštu prieš tam tikrą sutartyje arba įstatymuose numatytą terminą, antrasis būdas, kreipimasis į teismą su prašymu šią sutartį nutraukti teisiniu būdu dėl aplinkybių pasikeitimo arba esminio sutarties pažeidimo. Tačiau pirmasis vienašališkas sutarties nutraukimo būdas negali būti taikomas tiesiogiai kalbant apie ilgalaikių terminuotų sutarčių nutraukimą. Todėl UNIDROIT principu projekte taip pat buvo iškeltas klausimas, koku būdu bus galima nutraukti ilgalaikę terminuotą sutartį, kai bus įrodyta, kad pateisinama priežastis.

Manytina, kad nutraukimo būdai gali būti du: pirmas - pranešimu, antrasis – teisiniu keliu. Tačiau šis klausimas sulaukė daug diskusijų. Vieni projekto rengėjai kėlė klausimą, ar tikrai prie galimų nutraukimo būdų vis dar reikia palikti teisminį būdą, jeigu yra nustatyta aiški pateisinama priežastis, ar neužtektų šalių susitarimo ir nutraukimo vienašališkai prieš tai įspėjęs kitą šalį apie ketinimą nutraukti sutartį, tačiau pažymėta, kad ilgalaikių sutarčių išskirtinumas yra toks, kad jos, kitaip nei vienkartinio vykdymo sutartys, sukuria sunkesnius

padarinius sutarties šalims, nes dažniausiai yra sudaromos piniginiu pagrindu, šios sutartys pagrindu pažeidžiamas civilinės apyvartos stabilumas⁶⁴. Manytina, kad tik šių sutarčių nutraukime dalyvaujant teismui bus galima objektyviai nustatyti, ar šalys teisingai suprato pateisinamą priežastį ir teisingai pasiūlė ketindamos nutraukti sutartį vienašališkai.

Vis dėlto, 2010 metų UNIDROIT principų projekte⁶⁵ didesnio dėmesio ir diskusijų susilaukė ilgalaikės sutarties nutraukimas atskiru pranešimu. Pažymėta, kad vienos iš sutarties šalies siunčiamas pranešimas atlieka įspėjimo funkcija, kad galimai sutartyje kažkas keičiasi. Todėl pranešimas apie sutarties nutraukimą vertinamas gana teigiamai, taip viena sutarties šalis praneštų kitai, kad jų sudaryta sutartis toliau, nuo pranešime nurodytos datos nebus vykdoma ir taip abi šalys apsisaugotų nuo galimų nuostolių didėjimo ateityje. Tuomet šis nutraukimo būdas būtų panašus į jau prieš tai minėtą UNIDROIT principuose įtvirtintą ilgalaikės neterminuotos sutarties nutraukimą pranešimu, tačiau reikėtų nepamiršti, kad norint nutraukti ilgalaikę neterminuotą sutartį, pranešimas turėtų būti siunčiamas iš anksto, jame nurodant sutarties nutraukimo terminą. UNIDROIT principu projekte siūlomą ilgalaikę terminuotą sutartį nutraukti ir esant esminiam sutarties pažeidimui, kuomet sutarties šaliai pakaktų išsiųsti pranešimą, kad sutartis bus nutraukiama nuo kitos šalies pranešimo gavimo dienos. UNIDROIT principų projekto 7.3.1. dalyje matoma, kad ilgalaikę terminuotą sutartį dėl esminių sutarties pažeidimų leidžiama nutraukti iš karto, nes egzistuoja esminis sutarties pažeidimas, kurio svarba yra akivaizdi, nes nuketėjusi šalis negauna sutartyje sulygto jai svarbaus dalyko, tačiau nutraukimas pateisinama priežastimi būtų siunčiamas iš anksto, nurodžius terminą, nuo kada bus nutraukta terminuota ilgalaikė sutartis. Pažymėtina, kad pranešimas apie ketinimą nutraukti sutartį pateisinama priežastimi turėtų būti motyvuotas ir jame turėtų būti nurodomos visos aplinkybės, dėl kurių, sutartį ketinanti nutraukti šalis remiasi šiuo nutraukimo būdu. Šių aplinkybių nurodymas būtų laikomas kaip vienas pagrindinių reikalavimų, norint nutraukti tokią sutartį, nes kilus ginčui, teismas vertintų pateiktą pranešimą ir galėtų daryti išvadą, ar buvo aplinkybių, leidžiančių sutartį nutraukti pateisinama priežastimi. Taip pat pateisinamos priežasties reguliavime turėtų būti nurodoma, kad jeigu sutarties šalis šių aplinkybių nenurodė, ar nurodė jas netinkamai, ginčo metu toji šalis neturėtų teisių remtis naujomis aplinkybėmis, kurios nebuvo atskleistos iki ginčo sprendimo teisme.

---

⁶⁴ CHORCHIN T., *Vienašalis sutarties nutraukimas kaip kraštutinė savigynos priemonė: daktaro disertacija*. Vilnius: Baltoji kopija, 2019 p. 128.

⁶⁵ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. 2010, [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. lapkričio 16 d.] Prieiga per internetą:

<<https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf> >

Išimtis būtų taikoma tik tuo atveju, jeigu šalis sugebėtų įrodyti, kad pranešimo pateikimo metu aplinkybių nežinojo arba negalėjo žinoti ir numatyti šių aplinkybių atsiradimo⁶⁶. Šalis, kuri išreiškė norą nutraukti sutartį, remiantis pateisinama priežastimi, taip pat turėtų vadovautis sąžiningumo principu. Tai reiškia, kad nuo pateisinamos priežasties atsiradimo momento, sutartį ketinanti nutraukti šalis turėtų kaip įmanoma greičiau apie tai pranešti kitai sutarties šaliai, kad šios sutarties nutraukimas nesukeltų papildomų nuostolių.

Šiame UNIDROIT projekte teismą siūloma palikti kaip vieną iš gynybos priemonių, kuomet sutarties vienašališku nutraukimu nepatenkina šalis kreiptusi į teismą su prašymu išnagrinėti, ar vienašališkas sutarties nutraukimas buvo teisėtas, tai yra, ar buvo pateisinama priežastis sutarčiai nutraukti.

Išnagrinėjus šį UNIDROIT principų projekte siūlomą ilgalaikės terminuotos sutarties nutraukimo būdą, darytina išvada, kad norint juo vadovautis, pirmiausia turėtų būti nustatomas besikartojančių pozityvių pareigų egzistavimas. Vėliau šalis turėtų pateikti išsamų bei motyvuotą, su visomis egzistuojančiomis aplinkybėmis pranešimą, kurio įspėtų kitą šalį apie vienašališką sutarties nutraukimą. Autoriaus nuomone, kad šis institutas galėtų tinkamai ir juo nebūtų siekiama manipuliuoti, papildomai turėtų būti nustatomas aiškus apibrėžtas nutraukimo terminas, kuris būtų įrašomas pranešime. Atsisakant teismo nutraukimo būdo, remiantis pateisinama priežastimi, sutartį ketinanti nutraukti šalis prisiimtų riziką, kad kita sutarties šalis kreipsis į teismą ir sieks užginčyti šį vienašališką sutarties nutraukimą. Tuomet teismo procese šalys mėgintų įrodyti savo tiesą, remiantis pranešime pateiktomis aplinkybėmis. Ilgalaikės terminuotos sutarties nutraukimas pranešimu būtų laikomas operatyviu sutarties nutraukimo būdu, kuris yra laikomas labai svarbiu komercinių sutartinių santykių aspektu.

Taigi, išnagrinėjus visus galimus ilgalaikės sutarties nutraukimo būdus matome, kad Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas aiškiai reglamentuoja tik ilgalaikės neterminuotos sutarties nutraukimą. Norint nutraukti ilgalaikę terminuotą sutartį, šalis, ketinanti tai padaryti, gali mėginti susitarti tarpusavyje, arba, taikant minėto kodekso 6.204 straipsnį, bandyti įrodyti, kad sutartinių prievolių pusiausvyros pasikeitimas yra esminis ir dėl to vienai šaliai tapo sunkiau vykdyti savo įsipareigojimus. Tik nustačius ir įrodžius visus kriterijus, nustatytus minimo straipsnio 2 dalyje, būtų galima taikyti sutarties nutraukimą teisiniu būdu remiantis minėto kodekso 6.217 straipsnio 2 dalimi. Ilgalaikės terminuotos sutarties nutraukimas

---

⁶⁶ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. 2010, [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. lapkričio 16 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf> >

remiantis esminiu pažeidimu galimas tuomet, kai jis įtvirtintas sutartyje arba įstatyme. Šalys turi teisę susitarti, ką laikys esminiu pažeidimu, tačiau įtvirtinti pažeidimai, neturi prieštarauti sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams. Pažymėtina, kad ryšys tarp Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtinto 6.204 straipsnio ir 6.217 straipsnio yra labai svarbus ir susijęs, nagrinėjant ilgalaikės sutarties nutraukimo faktą, nes tik egzistuojant visiems numatytiems minėto kodekso 6.204 straipsnio 2 dalies kriterijams, kuriuos vertina teismas, įrodžius jų egzistavimą, galimas nutraukimas teismo tvarka. Tai yra, nutraukimas esant esminiam pažeidimui jokių būdų negalimas tiesiog paprastu įspėjimu, nes šalys galėtų netinkamai interpretuoti ilgalaikės sutarties pažeidimus ir sutartį rinktūsi nutraukti, vietoj jos išsaugojimo, šitaip pažeisdamos ne tik (lot. *pacta sunt servanda*) principą, bet ir ilgalaikių sutarčių esmę. Dar vienas nutraukimo būdas, kurį būtų galima pritaikyti ilgalaikėms terminuotoms sutartims, kyla iš UNIDROIT principų projekto, kuriame aprašomas pateisinamos priežasties institutas. Tiek UNIDROIT grupės narių, tiek šio darbo autoriaus nuomone, šis būdas būtų puiki galimybė nutraukti minėta sutartį vienašališkai, įrodžius besąlygiško pasitikėjimo egzistavimo reikiamybę ir akivaizdų jo pažeidimą, atskiru pranešimu, paliekant tokį pranešimą gavusiai šaliai kreiptis į teismą, dėl pateisinamos priežasties nuginčijimo.

IŠVADOS

1. Išnagrinėjus Lietuvos teismų praktiką šia tema, įstatymus ir negriežtosios teisės šaltinius, galima daryti išvadą, kad ilgalaikė sutartis nuo kitų sutarčių atibojama remiantis tęstinumo, minimalaus termino, bei didesnio pasitikėjimo tarp šalių reikalaujančiais kriterijais. Minimalus terminas reikalingas tam, kad nustačius sutarties galiojimo terminą, būtų aišku ir paprasta skirti, kuriomis egzistuojančiomis sutarties aiškinimo nuostatomis būtų gali remtis iškilus ginčui tarp sutarties šalių. Tik egzistuojant tęsiniam sutarties vykdymui, pastaroji galės būti laikoma ilgalaikė sutartimi, o didesnis šalių pasitikėjimas yra reikalingas tam, kad sutartinės prievolės, kurios reikalauja didesnio šalių tarpusavio bendradarbiavimo, galėtų būti vykdomos tinkamai.
2. Nustačius esminių aplinkybių pasikeitimą, galima teigti, kad ilgalaikė terminuota sutartis privalo būti vykdoma toliau, iki to momento, kol sutarties šalys ar teismas nenuspręs kitaip. Ilgalaikė terminuota sutartis gali būti keičiama tik šalių susitarimu arba įstatymo numatytais pagrindais. Šalis, kuriai tapo sunkiau vykdyti sutartinius prievolinius įsipareigojimus, turi nedelsiant kreiptis į kitą sutarties šalį su prašymu sutartį pakeisti. Prašymas turi būti motyvuotas ir atitikti visus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsnio 2 dalyje keliamus reikalavimus. Kitai šaliai per protingą terminą nesutikus sutarties pakeisti, nukentėjusi šalis turi teisę kreiptis į teismą su prašymu sutartį pakeisti. Teismas, vertindamas pasikeitusias aplinkybes, gali sutartį pakeisti arba nutraukti. Palyginus su kitų jurisdikcijų teisine tvarka šiuo klausimu, Lietuvoje ilgalaikių sutarčių pakeitimas yra ganėtinai lankstus, nes Didžiojoje Britanijoje teismas neturi teisės kištis į sutarties sąlygų pakeitimą, bet gali ją nutraukti, nustačius daikto ar asmens žuvimą. Prancūzijoje iki šių dienų galioja griežto (*lot. pacta sunt servanda*) principo viršenybė, o Vokietijos teisinėje sistemoje ilgalaikė terminuota sutartis gali būti pakeičiama net tuo atveju, jeigu nustatytos pasikeitusios aplinkybės atsirado dar prieš sutarties sudarymo momentą.
3. Pasaulinė ekonominė krizė, infliacija ar pasaulinio masto pandemija ilgalaikių terminuotų sutarčių atžvilgiu savaime negali reikšti esminių aplinkybių pasikeitimo, kiekviena sutartis ir joje esančios sąlygos privalo būti vertinamos individualiai, o nustačius, kad šios aplinkybės visgi gali būti pripažintos esminėmis, teismas prioritetą

taiko sutarties išsaugojimui, o sutarties nutraukimą naudoją tik kaip paskutinę priemonę (*lot. ultima ratio*).

4. Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse yra įtvirtinta galimybė vienašališkai nutraukti neapibrėžtam laiko tarpui sudarytą sutartį, vadinasi sutartis, kuri yra sudaryta aiškiai apibrėžtam laiko tarpui šios galimybės neturi ir gali būtų nutraukta tik bendru šalių sutarimu arba įstatymu numatyta tvarka.

Taip pat, CK 6.199 str. nurodoma, kad neapibrėžtam terminui sudaryta sutartis gali būti nutraukta tik tuo atveju, jeigu sutartis ar įstatymai nenumato ko kito. Vadinasi, įstatymo leidėjas suteikia sutarties šalims teisę, pačioms nusistatyti sutarties vykdymo išimtis ir palieka galimybę ilgalaikę neterminuotą sutartį paversti amžina.

5. Remiantis Lietuvos teisės doktrina, ilgalaikė terminuota sutartis gali būti nutraukiama ne teisiniu būdu tik esant bendram šalių susitarimui. Visais kitais atvejais, sutarties nutraukimas galimas tik teismo keliu. Įstatymas numato, kad ilgalaikę terminuotą sutartį galima nutraukti tada, kai įvyksta esminis aplinkybių pasikeitimas ir faktiškai neįmanoma atstatyti šalių sutartinių prievolių pusiausvyros, net ir sutartį modifikavus. Taip pat, ilgalaikė terminuota sutartis gali būti nutraukiama remiantis esminiu sutarties pažeidimu, kuris pasireiškia sutarties nevykdymu arba netinkamu jos vykdymu. Esminis sutarties pažeidimas gali būti įtvirtintas šalių bendru sutarimu, nors įstatymiškai jis ir nebūtų laikomas esminiu. Pažymėtina, kad šalių sutarties esminis pažeidimas negali prieštarauti viešai tvarkai ir gerai moralei, bei protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principams.
6. UNIDROIT principų taisyklėse siūlomas dar vienas galimas ilgalaikės sutarties nutraukimo pagrindas remiantis pateisinama priežastimi. Pateisinama priežastis yra suprantama kaip besąlygiškas pasitikėjimo praradimas kita sutarties šalimi ir nutraukimas, remiantis šiuo pagrindu, būtų galimas tik tokioms ilgalaikėms sutartims, kurios reikalauja iš šalių aukšto pasitikėjimo lygio ir nuolatinio bendradarbiavimo, o kilus ginčui ir įrodžius pateisinamos priežasties egzistavimą, tokią sutartį turi būti leidžiama nutraukti vienašališkai, išsiuntus kitai sutarties šaliai motyvuotą pranešimą, apie ketinimą sutartį nutraukti nurodytu terminu. Darbo autoriaus nuomone, šis nutraukimo būdas galėtų būti vertinamas teigiamai ir siūloma jį įtraukti į Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatas, reglamentuojančias sutarties nutraukimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai:

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos žemės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 34-620
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

Užsienio valstybių teisės aktai:

1. Prancūzijos civilinis kodeksas, 1804 [Interaktyvus, žiūrėta 2020 m. lapkričio 20 d.]
Prieiga per internetą:
<https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1950/13681/version/3/file/Code_2_2.pdf>
2. Vokietijos civilinis kodeksas, 1896 [Interaktyvus, žiūrėta 2020 m. lapkričio 17 d.]
Prieiga per internetą:
<<http://www.fd.ulisboa.pt/wp-content/uploads/2014/12/Codigo-Civil-Alemao-BGB-German-Civil-Code-BGB-english-version.pdf>>

Specialioji literatūra:

1. AMBRASIENĖ, D., CIRTAUTIENĖ, S. Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste. Vilnius: *Justitia*, 2013.
2. BEALEH., et al. Cases, Materials and Text on Contract Law. Oxford: Hart Publishing, 2010.
3. CHORCHIN T., Vienašalis sutarties nutraukimas kaip kraštutinė savignyos priemonė: daktaro disertacija, *Vilnius: Baltoji kopija*, 2019.
4. DCFR: Draft Common Frame of References. 2015 [Interaktyvus, žiūrėta 2020 m. lapkričio 20 d.]
Prieiga per internetą: <<http://jolas.ro/wp-content/uploads/2015/03/jolas3a8.pdf>>
5. MIKELĖNAS V., Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija. *Vilnius: Justitia*, 1996.
6. MIKELĖNAS, V. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: *Justitia*, 2009.

7. KONTAUTAS T., Draudimo sutarčių teisė: monografija. *Vilnius: Justitia*, 2007.
8. RICHARDS, P., Law of Contract, London: *Pitman Publishing*, 1995.
9. SMITH J.C., The law of Contract. *London: MPG books*, 2020.
10. STANISLOVAITIS R., Komercinė teisė. *Vilnius: Eugrimas*, 2005.
11. SŪDŽIUS V., Sutartys: principai ir praktika. *Vilnius: Pačiolis*, 2001.
12. VILEITA A. [1.1 ir 1.2 skirsniai] in Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis (moksl. red. Vytautas Mizaras). *Vilnius: Justitia*, 2009.
13. VARAPNICKAS. T., Ilgalaikės sutartys - ar įmanoma nutraukti prieš terminą. Straipsnis periodiniuose leidiniuose, 2018. [interaktyvus, žiūrėta 2020 lapkričio 20 d.]
Prieiga per internetą:
<<http://www.teise.pro/index.php/2018/09/07/t-varapnickas-ilgalaikes-sutartys-ar-imanoma-nutraukti-pries-termina>>
14. ŠIMKŪNAS M., Vykdomos sutarties modifikavimas teismo tvarka. Straipsnis periodiniuose leidiniuose, 2020. [interaktyvus, žiūrėta 2020 lapkričio 22 d.]
Prieiga per internetą:
<<https://www.verum.lt/publikacijos/kita/vykdomos-sutarties-modifikavimas-teismo-tvarka>>
15. TREITEL G. H., The law of contract. London: Sweet & Maxwell, 2003.
16. UNIDROIT. Tarptautinis privatinės teisės unifikavimo institutas. [interaktyvus, žiūrėta 2020 lapkričio 12 d.]
Prieiga per internetą:
<https://lt.wikipedia.org/wiki/Tarptautinis_privatin%C4%97s_teis%C4%97s_unifikavimo_institutas>
17. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, 1994 ed, [interaktyvus, žiūrėta 2020 lapkričio 16 d.], Prieiga per internetą:
<<https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles1994/1994fulltext-english.pdf>>
18. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, 2010 ed, [interaktyvus, žiūrėta 2020 m. lapkričio 16 d.] Prieiga per internetą:
<<https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversion/principles2010-e.pdf>>

19. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. 2016 ed. Žiūrėta 2020 m. spalio 6 d.

Prieiga per internetą:

<https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016>>

20. ZIMMERMANN R., Good Faith in European Contract Law (The Common Core of European Private Law). Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Teismų praktika:

1. FEDERAL COURT OF AUSTRALIA. *Australian Medic-Care Company Ltd v Hamilton Pharmaceutical Pty Limited (ACN 008 204 635) [2009] FCA 1220*
2. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. vasario 26d. nutartis civilinėje J. Zolotariovas v. UAB „Baldras“ ir VĮ Registrų centro Klaipėdos filialas Nr. 3K-P-346/2004.
3. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. gegužės 31d. nutartis civilinėje byloje UAB „Europa Group“ v. UAB „Kleta“, bylos Nr. 3K-3-265/2011.
4. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje „J. G.“ v. „AB SEB bankas“, bylos Nr. 3K-7-306/2012.
5. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje „R. B.“ v. „Nordea Bank Finland Plc (AB)“, bylos Nr. 3K-7-297/2012.
6. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje „V. P. ir J. P.“ v. „AB DnB bankas“, bylos Nr. 3K-3-244/2013.
7. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje „A. K.“ v. „Klausučių kredito unija“, bylos Nr. 3K-3-345/2013.
8. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje „V. D. ir L. D.“ v. „AB DnB bankas“, bylos Nr. 3K-3-523/2013.

9. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje „L. S. ir V. S. v. „VŠĮ Vilniaus miesto savivaldybė“, bylos Nr. 3K-3-532/2014.
10. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje „S. D.“ v. „AS Reverta“, bylos Nr. e3K-3-358-916/2017.
11. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuro v. UAB „Autonas LT“, UAB „Gineso servisas“, „A. Ž., bylos Nr. 3K-3-45-706/2017
12. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje „UAB Tradisetos importo-eksporto kompanija“ v. „UAB LT Technologies“, bylos Nr. e3K-3-152-313/2018.
13. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje „UAB Kamesta“ v. „VŠĮ Kauno miesto savivaldybės administracija“, bylos Nr. e3K-3-312-1075/2018.
14. TRIBUNAL CIVIL DE FRANCE. Judgment of March 6, 1876, Municipality of Pélissanne c. / Marquis de Galliffet, so-called Canal de Craponne case. [interaktyvus, žiūrėta 2020 lapkričio 20 d.]

Prieiga per internetą:

<<https://mafr.fr/en/article/cour-de-cassation-chambre-civile/>>

SANTRAUKA

Šiame darbe siekiama kuo išsamiau išanalizuoti ilgalaikės sutarties ypatumus. Sparčiai besikeičianti ir tobulėjanti šiuolaikinė visuomenė vis labiau suvokia sutarčių svarbą ir renkasi jas sudarinėti vis dažniau, tačiau, atsižvelgiant į skirtingas sutarčių rūšis, būtina užtikrinti, kad visos jos būtų reglamentuotos ir įtvirtintos įstatymuose. Ne retai tarp šalių kyla ginčų dėl sutarties vykdymo, pakeitimo ar jos nutraukimo, todėl šalys kreipiasi į teismą, prašydamos išspęsti ginčą tinkamai, kad priimtas sprendimas būtų proporcingas abiejų šalių interesams. Ilgalaikių sutarčių instituto išskirtinumas pasižymi tuo, kad iki šių dienų nėra sukurtas vieningas ilgalaikės sutarties apibrėžimas nei Lietuvos, nei užsienio teisinėje sistemoje. Šio instituto samprata yra gana plati ir remiantis tiek Lietuvos, tiek kitų valstybių teismų praktika, galima pastebėti, kad tokiai sutarčiai yra būdingas tęstinumas, didesnis pasitikėjimo lygis tarp sutarties šalių ir žinoma, nors sutartis gali būti sudaroma ir 99 metų laiko tarpui, tačiau jokia ilgalaikė sutartis negali būti sudaroma visam gyvenimui. Tai pat, vykdant šią sutartį ir nustačius aplinkybių pasikeitimą, labai svarbus lieka įrodinėjimo klausimas. Vykdant šią sutartį šalys privalo laikytis sąžiningumo, protingumo ir teisingumo principų, taip pat jai labai svarbus (*lot. pacta sunt servanda*) principas. Pažymėtina, šios sutarties ypatumus lemia vykdymas ir pakeitimas, remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.204 straipsniu. Pagal šį straipsnį, esant aplinkybių pasikeitimui, blogesnėje situacijoje atsidūrusi sutarties šalis gali prašyti kitos šalies sutartį pakeisti ar nutraukti, tačiau iki tol, kol bus priimtas sprendimas, blogesnėje situacijoje atsidūrusi šalis negali savavališkai sustabdyti sutarties vykdymo. Šios sutarties pakeitimui labai svarbu nustatyti, kokios situacijos gali būti laikomos esminėmis, kad ilgalaikė sutartis galėtų būti pakeičiama. Klaidinga būtų manyti, kad tokie įvykiai kaip pasaulinio masto pandemija ar ekonominė krizė iš karto gali būti suprantama ir vertinama kaip esminė aplinkybė šiai sutarčiai pakeisti. Aptarus ilgalaikės sutarties sampratą, vykdymą, pasikeitimą, būtina paminėti ir galimus šios sutarties nutraukimo būdus. Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse yra įtvirtinta galimybė vienašališkai, nesikreipiant į teismą, nutraukti tik ilgalaikę neterminuotą sutartį, o ilgalaikės terminuotos sutarties nutraukimas galimas tik esant esminiam sutarties pažeidimui, kuris gali būti įtvirtintas sutartyje ar numatytas įstatyme, arba sutarties nutraukimas, esant aplinkybių pasikeitimui, dėl kurių nebeįmanoma atstatyti šalių į pradinę padėtį sutartį pakeitus. Tačiau tiek Lietuvos, tiek užsienio teisinėje sistemoje aiškinama, kad sutarties nutraukimas kaip teisinė gynybos priemonė turi būti taikoma tik (*lot. ultima ratio*) kaip paskutinė priemonė.

SUMMARY

This work contains to analyse a long-term contract peculiarities. Fast pace and growth today's society progressively perceives contracts' benefits and choose to use more often, however, taking into account into different contracts types, it is necessary to ensure that all of them are to be regulated and enshrined in law. Often between countries come disagreements for contract enforcement, change or termination, that is why it is important to contact the court in order to act to resolve any dispute correctly, so accredited solution be proportionate both sides interests. Long term contract institute uniqueness excels that even today there are not any created united long-term contract definition nor in Lithuanian, nor in foreign law systems. This institute concept is rather wide and based on Lithuanian, or other states' court practice, it is clear that for such contract it is inherent testability, higher confidence level between contract countries, and of course, even though a contract can be even for 99 years of life, however there is no such a long-term contract which would be valid for life. Likewise, during this contract and after setting circumstances amendment it is very important the proof of the question. In pursuance of this contract, countries must follow honesty, intelligence and justice principles, as well as it is important to (*lot. pacta sunt servanda*) principle. It is noted that this contracts' peculiarities decide control and change, with reference to Lithuanian Republic Civil Code 6.204 article. According to this article, in the presence of peculiarities change within worse situation, contract country can ask the other country for change or termination, however until there will be accepted decision, the country in a worse situation is unable to arbitrarily terminate the contract management. For an Agreement change is it crucial to set what situation is able to be considered essential/primary, so long term contract could be changed. It is wrong to think, that such events as worldwide pandemic or economic crisis are able to be understood and assessed as essential/primary circumstance to change this agreement. Discussed long term agreements' concept, execution, change, also it is important to mention possible termination options. In Lithuanian Republic Civil code it is anchored possibility unilaterally, without recourse to court to terminate only long term non termination agreement, but long term termination agreement termination is possible when in violation with essential/primary contract, which could be anchored in contract or provided for contract; or contract termination in the presence of circumstances change, which is not able to be changed back into their primary state. However, as much as in Lithuanian and foreign countries law systems it is discussed, that contract termination as law defense measure has to be applied as the last measure.